Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 5 СЕНТЯБРЬ, 1989 ШУ. ★ № 106 (7764). ★ Мах 3 кеп.

КПСС обкоме хинна совещани

Ховш да, къахьегамхой кхачан продукташца Iалашбар вай республике эсала лелалга. Цун керттера бахьан да вай юрта боахаме интенсивни технологи юкъейоала ца елга. Гуш да, цу хьакъехьа сихха хувцамаш ца дича даргдоацалга. Из дийцар дIадахача шоатта дийнахьа парте Нохч-ГIалгIай обкоме хиннача совещане. Цига дакъа лоацаш бар обкома хьалхара секретарь Д. Г. Завгаев, обкома секретарь С. М. Беков, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела хьалхара заместитель А. И. Воронкин, партийнии советскии органий а боахамий а кулгалхой.

Совещане къамаьлаш дир парте Грозненски райкома шоллагIча секретара С. Сангариева, «Гудермесское» АПО кулгалхочо У. Исмаилова, Надтеречни района АПО председатела И. Индербиева, парте Ножай-Юртовски райкома шоллагIча секретара И. Шлыкова, парте Урус-Мартановски райкома хьалхарча секретара В. Сагаева, Шалински района АПО председатела С. Ибрагимова, «Бамутский» совхоза директора С. Муталиева, «Урожайный» совхоза директора С. Гиреева, «Назрановский» совхоза директора Б. Дударова, «Атагинский» совхоза директора Ш. Амхадова, Нохч-ГIалгIай Агропрома председатела М. А. Арбиева.

ТIеххьара къамаьл дьача парте обкома хьалхарча секретара Д. Г. Завгаева белгалдаьккхар, юрта боахама продукци кIезига йоаккхилга, цун маьхаш лакха долга. Боахамашка дуккха йола продукци сов мах телаш рынкера ийю наха. ВIалла мегийта йиш йолаш дац цу тайпара хIама. Боахамо планал совгIа мел даьккхар рынке дохка деза.

Цхьадола боахамаш, хьалха хинначул вогIа хьокхамаш долаш да хIанз. Царех я «Искра», «Ойсунгурский», «Грозненский» совхозаш. Цун бахьанаш тахка а бехкебараш бехктокхаме оза а лаьрхIа я парте обкома бюро.

Дукха кхоачамбоацараш да хьайбаш леладара дакъе а. Фу дош да из 100 Iатта тIехьа 80 Iасалг даьд, яхалга. Ткъо етт сенна лелабеш ба хIаьта? Етт бале Iасалг а хила деза.

ТIадоагIача шера юртбоахама продукци дукхагIа яккхара а цун дикал лакхъяра а республика, къахьегамхошта хьалхашка латта декхараш белгалдаьхар Д. Г. Завгаев.

Къаман дешах йолча КПСС платформа проект ювцаш

ДИКАЧУН ХЬАСТ

Вай къаман сакхетам хала дIа ме йода дегIаахаро кIоаргбаьб вайнаьха истори, культура, литература довзарца бола безам. Тахан вай массане еша а Iомае а йоагIа къаман дешаех йола КПСС платформа. Цу тIа боккха теркам тIабахийтаб зIамигача къамашта. ЛаьрхIа дувца доагIа «Къамий культурахи наьна мотт Iомабарахи» йолча разделах. Цу тIа йоах массадола меттаж цхьатарра бокъо йолаш да. ХIара сага бокъо я ший дего къоабалбеш бола мотт Iомабе. Вай мотт а литература а дика дегIадоагIа, цар атта доацача вахара наькъашка хьежача.

Октябрьски революци яьначул тIехьагIа, 1923 шера мара арадаьннадац гIалгIай йоазув. Из ха хьатIакхачалца дIаязъеш хиннаяц вай произведенеш.

Цу хана дикка лакхъяла йолаеннача гIалгIай культурана, дегIадоагIача литературана доккха зе даьд февраль бетта 1944 шера хинначо. Вахара моттигах а боахаш, доахан кхувлача вагонашка чуккайса «халкъа моастагIий» яха бIеха цIи кач еллача наьха, Iилманхой, йоазонхой, поэтий фу дог, фу уйла, фу бокъо яр произведенеш язъе? Цига яьккхача хана сеца лаьттад къаман литература дегIахар а.

Тахан вай мехка школашка Iомабу наьна мотт. Вай мотт Iомабара вай лаьрхха теркам тIабахийта беза. Ший къаман мотт, литература, истори йовзаш воаца саг яхь йоацаш ва. Вайнаьха произведенеш еза а йовза а еза. Бовза а беза а боагIа гIалгIай багахбувцам.

КIезига да тахан кицашца, кIоанолгашца, иллешца, ховли-довзалешца сакъердам хула гIалгIай бераш.

Ха деза хIара поэт, йоазонхо халкъа багахбувцама тIара хьаволавенна хилар. Вайнаьха багахбувцам тамашийна хоза ба.

«Хозача дешо лакха лоам бошабаьб», «чудисар дошув, арадаьннар дотув», — мел кIоарга да вай доаладаьча кицай маIан.

Новкъа хет цхьабола гIалгIай мотт хьеха бокъо йола хьехархой из де раьза ца хилча. Ага уллаш ше хьийстача, ага — илли даькача, шийна накха хьийкхача наьна меттал хьамсарагIа фу хургда? Ший дог, даьхе вахар санна хьамсара ба наьна мотт.

Тахан Сунженски районе ши школа я юххьанцарча классашкара наьна меттала деша йолалуш. Теша дог доагIа кхыча школашца царгара масал эцаргхиларах.

Вай наьна мотт хестабеш гIалгIай берашта кхыча къамий метташ Iомаде хьашт дац ала ялац со. МоллагIа мотт хар — цхьана хIаманца нийсде йиш йоаца иразда. Ма дикадар Гомера «Илиада», Шекспира «Гамлет», Робиндраната Тагора произведенеш шоай подлиннике еша таро хилча. Мишта ек-те наьна меттала Гамзатова, Кулиева, Сулейменова, кхычар стихаш? Ма дика дар цар меттала уж еша йиш хилча.

Эрсий мотт эггара кIоаргагIйолча уйлай хьаст, Пушкина, Толстойс, Тургенева, Чехова, Горьке, Есенина дерригача дуненна йита йоккха тIехьале. Мишта бутаргба Iома ца беш массадолча къаман сердал еннача сийлахь-воккхача баьччас В. И. Ленина бийца мотт? Цо новкъостал ду вай гIалгIай мотт тоабара, из зовнегIа хилийтара, хозадар хьакхоллара.

Дег тIара ях аз, дерригa меттаж дика а хьаькъале а да, Iомаде деза уж, тахка еза цар кIоаргал. ХIаьта а эггара сийрдагIбола сийг, эггара бIайхагIбола ала наьна метта дIабала беза.

Л. ТУМГОЕВА,
Сунженски № 3 йолча школа хьехархо.

Дукха бераш даьча ноаношта «Нана-турпал» яха цIи яларах дола

СССР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

Итт а кхы дукхагIа а бераш даьча ноаношта «Нана-турпал» яха орден а луш «Нана-турпала» цIи лойла:

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-е ГIОЛЛА

Айдамирова Займана — Кирова цIерагIча колхоза колхозхочоа, Ведевски район.

Ахмадова Адакатона — цIен-нанна, Веденски район.

Дудаева Пятимата — цIен-нанна, Шалински район.

Илаева Алапа Абуевнана — гIулакхерча сага, Ачхой-Мартановски район.

Маазова Айшат Хусаиновнана — Нурадилова цIерагIча колхоза колхозхочоа, Ножай-Юртовски район.

Ханаева Рузман Хансолтаевнана — Нурадилова цIерагIча колхоза колхозхочоа, Ножай-Юртовски район.

Цаэева Самарт Исмаиловнана — цIен-нанна, Урус-Мартановски район.

СССР Лакхехьарча Совета Председатель
М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1989 шера 22 август.

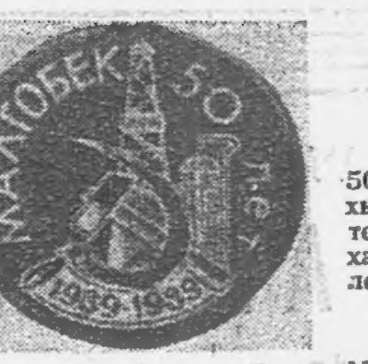

МагIалбика—50 шу

ДIадахача шоаттен кIирани деношка шоай города 50 шу дизара цIей дездеш хилар магIалбикахой. Къахьегама толамашца накъалхар ший юбилейна мехкдаьттен гази йоаккхарий город. Социалистически яхье хьалхалатта коллективаш кIезига яц укхаза, цар лакха лоаттаду МагIалбика сий.

Сигале кхаьла яле а, гIозбаьнна белача, шоай дикагIбола гIирс тIабийха арабаьннача наха хозъю, сийрдайоах города улицаш. БIарг дIа мел лекхача го йиш я орденаши медалаши наьха тIа яда къоаной, къонахий, кхалнах, зизай курсаш бе йоахка бераш. Берригаш а Серго цIерагIча стадионе дIаболх уж.

ЦIей хьаделла ши сахьат гаргга ха яле а, тоъал дукха нах ба трибунаш тIа. Цхьан оагIорахьа ярмарка я болх беш. Шоай боахамашкара тайп - тайпара продукци яхьаш баьхкаб районерча совхозий викалаш. Эца йиш я баьцадаараш, сом, дулх, коартолаш, харбазаш.

— Къаьстта чIоагIа баркал ала лов сона тхоай баьцадаараш леладеча бригада кулгалхочоа Т. Крапцована, — йоах «Кавказ» яхача совхоза директора М. Султыгова. — Ший еррига говзал оарцагIъяьккхай цо цIей дездеш болча наха тоам бара. Традиционни долча товарашца цхьана цо кулгалдеча коллективо тахан ярмарке енай берхIала ехка помидораш, тайп - тайпара салаташ, маринадаш. Наха сиха дIаэц из продукци.

Доккхал де йиш йолаш ва М. Горьке цIерагIча совхоза директор Хь. Бузуртанов а. Цу боахамера дена тайптайпара кхачан товараш наьха безам тIабодарех да.

Ярмарке санна дукха нах ба кIеззига дIахо ваьлча. Цига шоай «продукци» гойташ ба районерча школай дешархой. Эггара хьалхара истол дIальцад пионерий цIен викалаша. Берашца цхьана шоаш кийчъяь экспонаташ гойташ я цу цIен директор Бутырина Тамара Стефановна.

Теркам тIабахийта хьежнах А. Мамилова, А. Пешхоева, А. Евлоева — моттигерча школай дешархоша — даьча балхашка, дехкача сурташка. Иразе вахар, къахьегам, хозал, кортамукъал хестадеш да уж.

Мерза дaараш кийчдаьд Инаркъерча № 12 йолча школа дешархоша. Цар ена торташ бIарг тIаозаш а чам болаш а я. Шоаш даьккха ахча школен хьашташ кхоачашдара, тайп - тайпара пособеш эцара дIахьожаде лаьрхIа да бераш.

ЦIей дездеш ба эггара зIамагIбараш а — «Ласточка» яхача берий беша викалаш. Шоай кулгашца хьаь тайп-тайпара ловзоргаш енай цар бокхагIбарашка гойта. Деган делаш хьеж нах цар экспозицега.

Кастта «тIанк» аьнна нахах хьалъюз малхбузехьара трибуна.

— МагIалбик революционни, тIема, къахьегама традицеш йолаш город я, — аьлар ше къамаьл деш горисполкома председатела Б. Манкиева. — Вай мехка биографе цхьа дакъилг да цун истори.

Б. Манкиева дийцар эггара хьалха укхаза мехкдаьттен гази яккха болабеннача нахах, цар стахановски гIулакхех, бирсача тIема шерашка город моастагIчоа дукхьалъоттарах, таханарча толамех. Белгал ца йоахаш йитанзар йолаш йола проблемаш а.

Наьха цIей даькъала дувцаш къамаьл дир КПСС Нохч - ГIалгIай обкома шоллагIча секретара П. Н. Громова. Цо дег тIара ловцаш даьхар магIалбикахошта, перестройка юкъе кхы а хьнарегIа дакъа лаца тIахьийхар уж.

Трибуна тIа бувлачар хестаду советски наьха интернациональни доттагIал. Уж дIайха дешаш дIахоз лоалахарча вежарашха йолча республикашкара яьхкача делегацей доакъошхошта. КIезига бац укхаза вай республика кхыча районашкара баьхка хьаьший а. Фусамдаьшца цхьана дог айденна болаш дезду цар города цIей.

— Тха дерригa вахар МагIалбикаца дувзаденна да. — йоах ПачинскийгIар Рансас» Петраси. — Укхаза мехкдаьтта доаккхача организацешка къахьегаш хиннад тхо дуккхача шерашка. Тхона шиннена а «Къахьегама ветеран» яха медалаш еннай. Тхоай город дукхаеза тхона, цудухьа цун юбилей дезде арадаьннад тхо.

Цу тайпара дешаш ала кийча ва хIара магIалбикахо. Из уйла йолаш ба мехкдаьттахой, бурув деттараш, гIишлонхой, хьехархой, культучрежденей викалаш. Цудухьа шоай города юбилей дездеш дукха мероприятеш чакхйоах цар. Царна юкъе я зизай выставка, халкъа халхараши мукъамаши, книжкай цIей, музыкальни сайре, цIейна хетаяь фейерверк, доккха концерт, тайптайпара спортивни яхьаш, кхыяраш.

БIарчча шин дийнахьа лаьттар той МагIалбике. ХIара сага тоам беш чакхдаьлар из.

М. МУРАТОВ.

СУРТАШ ТIА: 1) Херсонски областа викал; 2) художественни самодеятельноста доакъошхой Л. Керимоваи В. Темирови; 3) тIемен къахьегамен ветеранаш.

В. ЕЛИЗАРОВА сурташ.

ОРГКОМИТЕТА ЗАСЕДАНИ

Селхан, 4 сентябре, КПСС обкоме хилар «КПСС къаман-метта политика а хIанзарча хьалашка НГIАССР-е из чакхъяккхара саготагIа йола проблемаш а» яха республикански Iилман-практически конференци чакхъяккхара вIашагIъеллача оргкомитета заседани.

Конференцена кийчо ярца а чакхъяккхарца а дувзаденна дешаш дувцача дакъа лаьцар философски Iилмай кандидата, доцента, ЧИНИИЭСФ директора А. А. Манкиева, филологически Iилмай доктора, профессора, ЧИГУ кафедра заведующе В. Д. Тимаева, исторически Iилмай кандидата, доцента, ЧИНИИЭСФ директора заместитела В. Е. Науменкос, «Сердало» газета редактора О. Б. Гадаборшева, НГIАССР йоазонхой Союза правлене председатела Ш. А.-М. Арсанукаева, филологически Iилмай кандидата, ЧИГУ доцента З. Х. Хамидовас, исторически Iилмай кандидата, НГIАССР Гостелерадио председатела Ю. В. Мареченкова, НГIАССР Министрий Совета отдела заведующе В. Х. Марзиева.

Заседане балха юкъе дакъа лаьцар КПСС обкома хьалхарча секретара Д. Г. Завгаева. Цо белгалдаьккхар, метташ дегIадоаладар, уж тоадар республикана геттара боккха лоархIам болаш долга, оргкомитета члений теркам тIаззар цо конференце балха юкъе Iилманхой, практикаш, уж проблемаш дага мел йоаллар юкъеоза везилга.

Соцам баьб къаман метташ паргIатта дегIаахара, къамашта юкъерча бувзама метта лоархIам лакхбара, иберийско-кавказски меттай системерча вайнаьха метташа лоацача моттигах, вай ханара вайнаьха меттай графика хьахилара керттерча этапех, уж леладара проблемаш конференце ювца. Конференце къаьстта теркам тIабохийтаргба вайнаьха алфавиташта унификаци яра, орфографи цхьан кога тIа яккхара.

Конференци хул укх шера 15 сентябре Iуйрийна 9 сахьат даьлча КПСС обкома политически дешара ЦIагIа. Цун балха юкъе дакъа лоаргда НИИ, вузий боккхийча Iилманхоша, школай хьехархоша, партийни, советски, комсомольски болхлоша, культура деятелаша, газетий, радио, телевидене болхлоша — верригa а цига хургва 600 гаргга саг.

ПРОЕКТ

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Закон

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ МОТТИГАШКАРЧА СОВЕТИЙ ХАЛКЪА ДЕПУТАТАШ ХАРЖАРАХ

I. Юкъара положенеш

Статья 1. Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара лардаш

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа депутатий моттигашкарча Советий халкъа депутаташ хорж цхьан мандата а дуккхача мандатий а хоржамий округашка гIолла массане а дакъалаьцача, цхьатарарча, духхьаларча харжара бокъон ларда тIа къайлагIа кхаж а тоссаш.

Статья 2. Массане а дакъалоацаш харжара бокъо

Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжар массане а дакъалоацаш да: 18 шу даьннача Нохч-ГIалгIай АССР гражданий бокъо я харжа а хержа хила а.

Нохч - ГIалгIай АССР гражданий харжара бокъонаш моллагIча тайпара юкъарчал долаш а доацаш а, ехха мукъалац хьабаьнна моттиг, социальнии имущественнии хьал, расахи къамахи, кхал е маIа хилар, образовани, мотт, динцара гIулакх, цу моттиге бахаш яьккха ха, леладеча гIулакхий тайпен хьисапи цар миччa беса дале а.

Хоржамашка дакъалацац судо дееспособни боацаш лаьрхIача, психически цамогаш болча гражданаша, лийца боахкача а, хIаьта ишта суда решенегIа низагIа дарба дайтача моттигашка дIабахийтача а наха.

Статья 3. Цхьатарра йола харжара бокъо

Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ хоржача цхьатарра да: хIара хоржама округе харжархочун голос цаI я; хоржамашка цхьатарра бокъонаш йолаш дакъалоац харжархоша.

Кхалнаьха а маIанаьха а харжара бокъонаш цхьатарра я.

Берригача гражданий яраш санна я военни гIулакхаш тIарча наьха харжара бокъонаш.

Статья 4. Духхьалара харжара бокъо

Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжар духхьалара да: гражданаша юкъарчал доацаш хорж халкъа депутаташ.

Статья 5. КъайлагIа кхаж тассар

Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ хоржача хана кхаж къайлагIа тосс: харжархой лоIамагIа деча гIулакха тIахьожам лоаттабелга хила йиш йолаш дац.

Статья 6. РСФСР- еи СССР кхыча союзни республикайи гражданий харжара йола бокъонаш

РСФСР-еи СССР кхыча союзни республикайи гражданаш Нохч-ГIалгIай АССР территоре тIа Нохч-ГIалгIай АССР гражданашта нийсса моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжа а хержа хила а бокъо йолаш ба.

Статья 7. Хоржамий комиссеша хоржамаш дар

Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ хоржилга Iалашду къахьегама коллективай, общественни организацей, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошка гIолла военни гIулакхаш тIарча наьхен собранешкарча викалех вIашагIйохкаш йолча хоржамий комиссеша.

Статья 8. Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара кийчо ечарeи хоржамаш чакхдоахачарен гласность

Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара кийчо елген хоржамаш делген чакхдоакх хоржамий комиссеша, къахьегама коллективаша, общественни организацеша гуччахьен гласнои.

Хоржамий комиссеша гражданашка хоам бу шоай балхах, хоржамий округаш вIашагIйохкарах, хоржамий комиссей составах, уж маллагIча моттиге а маца а болх беш я, харжархой спискаех. Хоржамий комиссеша гражданашта дIайовайт халкъа депутаталла кандидаташ дIаязбара итогаш. дIаязбаьча кандидатех йола биографически даннеш, хIара кандидата голосовани яра результаташ, хоржамий итогаш.

Хоржамий комиссей заседанешка, цу даькъе депутаталла кандидаташ дIаязбе, голосовани йолаялалехьа хоржамий яьшкашта пломба оттаеча е печать а тоIаяь уж дIакъовлача, хоржамий участке голосаш лоархIача хана, округе гIолла хоржамий результаташ белгалдеча а хоржамий юкъара итогаш еча а тIахьла бокъо я къахьегама коллективай, общественни организацей, нах бахача, моттигерча харжархойи эскара доакъошка гIолла военни гIулакхаш тIарча наьха собраней. лакхехьа латтача хоржамий комиссей, паччахьалкхен Iаьдала органий викалий, довенни болча наьха, хIаьта иштта кепайоазон, телевидене, радио викалий. Белгалбаьча викалий полномочеш доагIаш долча документаца е къахьегама коллектива, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошка гIолла военни гIулакхаш тIарча наьха собраней решенегIа удостоверенни хила еза. Хоржамаш хулача дийнахьа голосовани еча помещенешка е хоржамий комиссей заседанешка викалаш хила лаьрхIа хиларах хоам бе беза йоагI-йоагIача хоржамий комиссешка хоржамаш хилалехьа кIезигагIа дале а ши ди хьалха. Белгалбаь викалаш комиссей балха юкъегIерта бокъо йолаш бац.

Хоржамий комиссеша, паччахьалкхен а общественни а органаша, къахьегама коллективаша массови информаце средстваштa дIател хоржамашта кийчо ярцеи уж чакхдахарцеи ювзаенна матерналаш.

Статья 9. Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара кийчо ечеи из чакхдоаккхачеи гражданаша, къахьегама коллективаша, общественни организацеша дакъа лацар.

Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара кийчо ечеи из чакхдоаккхачеи дакъалоац Нохч-ГIалгIай АССР гражданаша къахьегама коллективашка, общественни организацешка, дийнахьа дешара формагIа йолча юкъерча специальнии лакхерчеи дешара заведеней дешархой а студентий а коллективашка, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошка гIолла военни гIулакхаш тIарча наьхеи собранешка. хоржамашта хьалхарча окружной собранешка гIолла санна юкъарчал доацаш а.

Къахьегама коллективашеи общественни организацешеи моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара кийчо ечеи из чакхдоаккхачеи дакъалоац хоржамий комиссешкарча шоай викалашка, гIолла санна юкъарчал доацаш а.

Статья 10. Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташ оттабара бокъо

Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташ оттабе бокъо я къахьегама коллективай, общественни организацей, дийнахьа дешара формагIа йолча юкъерча специальнии лакхерчеи дешара заведеней дешархой а студентий а коллективай, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошка гIолла военни гIулакхаш тIарча наьхеи собраней.

Статья 11. Моттигашкарча Советий халкъа депутаташка дола харжархой наказаш

Харжархоша шоай депутаташка наказаш тел.

Наказаш далара, уж вIашагIтохара, дувцара, уж кхоачашделга вIаштIехьдаккхара порядок СССР, РСФСР, Нохч - ГIалгIай АССР законегIа увттаю.

Статья 12. Моттигерча Совета халкъа депутата статус должностной положенеца нийслуш ца хилар

Халкъа депутатий моттигашкарча Советий исполнительни комитетий состава чубоагIаш бола нах, цу органий председателашкара дIаиккхараш, моттигашкарча Советий исполнительни комитетий отделий, управленей кулгалхой, судахойи паччахьалкхен арбитраши цхьан ханна хила йиш яц шоаш цо дIахьожабеш е хоржаш йолча моттигерча Совета халкъа депутаташ.

Статья 13. Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжарца ювзаенна расходаш. Хоржамаш материально Iалашдар

Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара кийчо ярцеи из чакхдаккхарцеи ювзаенна расходаш паччахьалкхен чотагIа ю. Предприятей, учрежденей, организацей, общественни организацейи къаьст-къаьстача гражданийн средстваех цу гIулакха пайда эцилга хила йиш йолаш дац.

Предприятеша, учрежденеша, организацеша, паччахьалкхени общественни органаша хоржамий комиссешта лелае дIалу хоржамашта кийчо яраи уж чакхдахаран эшаш йола помещенеш, оборудовани, транспортни средстваш.

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Закон

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ МОТТИГАШКАРЧА СОВЕТИЙ ХАЛКЪА ДЕПУТАТАШ ХАРЖАРАХ

(Доладур 1-ча оагIо тIа).

Хоржамашта кийчо ярцен чакхдахарцеи ювзаенна расходаш ец бац моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташ, доверенни бола нах, харжархой.

Статья 14. Хоржамий хьакъехьара законодательство толхадарах бола бехктокхам.

Низ беш, харцо ювцаш, кхерам тIатувсаш е кхыча наькъаца моттигерча Совета халкъа депутат харжаран хержа хиларан йола Нохч-ГIалгIай АССР гражданина бокъо паргIатта кхоачашъяра, хоржамашта хьалхара агитаци яра духьале ец бола нах, хIьата иштта хоржамий документаш къайлагIа чутайса, шоашта ховше а голосаш харцахьа лаьрхIа, кхаж тассара къайле гучаяьккха е кхыча тайпара ер Закон толхадаь бола хоржамий комиссей членаш, паччахьалкхени общественнии органий гIулакхаш тIара нах законо оттадьча тайпара бехктокхаме оз. Бехктокхаме оз иштта шоашта ховше а депутаталла кандидатах йола харцахьа даннеш кепатоха араяьхка е кхыча тайпара дIайоаржаяь бола нах.

Депутаталла кандидато ер Закон толхадича йоагIаш йолча хоржамий комиссе депутаталла кандидатага дIахойт из харцахьа долга, хIьата цIаьхка толхадича цунна регистраци яра хьакъехьара решени юхаяккха тарлу.

Хоржамех дола законодательство толхадара хьакъехьара хоржамий комиссешка, паччахьалкхени общественнии органашка хоржамашта кийчо еча хана е хоржамаш чакхдаьнначул тIехьагIа ца йоалийташ къоастае еза, хIьата хоржамаш хулача дийнахьа хьакхаьчараш — цу сахьате.

II. Хоржамаш де оттадар, моттигашкарча Советий халкъа депутатий дукхала состави хоржамий округаш вIашагIйохкара порядоки

Статья 15. Хоржамаш де оттадар.

Моттигашкарча ерригача Советий халкъа депутатий хоржамаш цхьан ханна а ду моттигашкарча Советий халкъа депутатий полномочеш чакхйовла кхаь беттал кIезигагIа йоацаш ха йисача хана Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето де а оттаду.

Хоржамаш дара денах бола хоам кепайоазон тIа араоаккх.

Статья 16. Моттигашкарча Советий халкъа депутатий дукхала состави хоржамий округаш вIашагIйохкара порядоки.

Халкъа депутатий моттигашкарча Советашка хорж:

халкъа депутатий районни Совете — 75 депутатага кхоачаш;

республикана карайолча городий халкъа депутатий городской Совете — 200 депутатага кхоачаш;

района карайолча городий халкъа депутатий городской Совете — 50 депутатага кхоачаш;

городерча халкъа депутатий районни Совете — 100 депутатага кхоачаш;

халкъа депутатий поселкови, юрта (станични) Совете — 30 депутатага кхоачаш;

Укх статьягIа оттаьча нормай доазонашка, халкъа депутатий йоагI-йоагIача Советий предложенеегIа хоржамаш дара йолча хоржамий округай дукхал белгалдоаккх:

районни, республикана карайолча городской халкъа депутатий Совете — Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето е цун Президиумо;

района карайолча городской, городерча районни, поселкови, юрта (станични) Совете — халкъа депутатий лакхехьа латтача Совето е цун президиумо.

Хоржамий округаш вIашагIйохк йоагI-йоагIача хоржамий комиссеша Советий е цар президиумий представленегIа административно-территориальни делении территоре кхыйола башхалонаши тергал а еш, дукхагIча даькъе цхьан депутатски мандата лаьрхIача цхьатарра дукха харжархой а хулийташ.

Халкъа депутатий городской (районашта йийкъача городашка), районни Советий халкъа депутаташ хоржалга чайкхдоаккх цхьа мандат йолча хоржамий округашка гIолла.

Халкъа депутатий городской (районашта йийкъа йоацача городий), городашкарча районий, поселковий юртийи (станични) Советий халкъа депутаташ хоржилга чахкдоаккх халкъа депутатий йоагI-йоагIача Советий решенегIа дукха мандаташ йолча санна цхьа мандат йолча а хоржамий округашка гIолла.

Халкъа депутатий ткъаьннел дукхагIа депутат ца хоржача поселкови, юртий (станични) Советашка хоржамаш де йиш я йоагI-йоагIача поселкови е юрта Совета решенегIа депутаталла болча кандидатий юкъарча спискагIа. Из деш хилча Совета территори дукхамандатни хоржамий округ я.

Дукхамандатни хоржамий округаш вIашагIйохк къаьсткъаьста ядача е вIаши уллув ядача нах бахача пункта, микрорайоний, кварталий, улицай, нах бахача пунктай кхыдолча доакъой доазонашка.

Хоржамий округай спискаш, цар дазонаш, харжархой дукхал белгал а доаккхаш кепатох йоагI-йоагIача хоржамий комиссеша хоржамаш хула ха хьатIакхачалехьа шин беттали ах беттали тIехьа ца йоалийташ.

III. Хоржамий участкаш

Статья 17. Хоржамий участкаш вIашагIйохкар.

Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ хоржаш кхаж тассараи голосаш ларxIараи районий, городий, городашкарча районий территореш хоржамий участкашта екъ. Хоржамий участкаш вIашагIъехк иштта эскара доакъошка а.

Гаьнен тIакхача халеи йолча районашка ядача гражданаш болча моттигашка, йоагI-йоагIача моттигерча хоржамий округашта чу а йоагIаш вIашагIйохка йиш я хоржамий участкаш.

Статья 18. Хоржамий участкаш вIашагIйохкара порядоки боарами.

Хоржамий участкаш вIашагIйохк халкъа депутатий районни, городской (района кара йолча городашкара дIаиккхарашка) городашкарча районни Советаша е цар президиумаша йоагI-йоагIача хоржамий комиссешца дага а йолаш. Эскара доакъошка хоржамий участкаш вIашагIйохк моттигашкарча Советаша е цар президиумаша доакъой е эскара соединеней командирий представленегIа.

Хоржамий участкаш вIашагIйохк хоржамаш хула ха хьатIакхачалехьа шин беттал тIехьа ца йоалийташ. Эскара доакъошка, хIьата иштта гаьнарчен тIакхача хала йолчен районашка, хоржамий участкаш вIашагIйохк цу белгалъяьча хана, хIьата къаьстта ший тайпара моттиг нийсъелча — хоржамаш хула ха хьатIакхачалехьа пхе денал тIехьа ца йоалийташ.

Хоржамий участкаш вIашагIъехк 20-нел кIезигагIа а 3000-нел дукхагIа а харжархой боацаш.

ЙоагIаш йолча моттигерча Совето е цун президиумо харжархошка хоам бу хIара хоржамий участка доазоний хьакъехьа участкови хоржамий комиссии кхаж тассара йола помещении мичахьа я белгал а доаккхаш.

IV. Хоржамий комиссеш

Статья 19. Хоржамий комиссей система.

Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара вIашагIйохк хоржамий комиссеш:

районни, городской, городашкарча районий, поселкай, юртий, (станични) хоржамий комиссеш;

участкови хоржамий комиссеш.

Статья 20. Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара районни, городской, городашкарча районий, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссеш вIашагIйохкар.

Районни, городской, городашкарча районий, поселковии юртийи (станични) хоржамий комиссеш вIашагIйохк халкъа депутатий йоагI-йоагIача Советаша е цар президиумаша гуччахьа е къайлагIа голосовани еш хоржамаш хилалехьа кIезигагIа дале а деаткъа денал тIехьа ца доаккхаш, комиссе составе 9 — 21 член а волаш.

Хоржамий комиссей составе викалаш оттабу къахьегама коллективаша е цар советаша, дийнахьа дешара формагIа йолча юкъерча специальнии лакхерчен дешара заведеней дешархойи студентийи коллективаша, общественни органашей, районни, городской, городашкарча районий органаша, цар юкхьанцарча организацеша, нах бахача моттигашкарча харжархой а эскара доакъошкарча военни гIулакхаш тIарчар а собранеша.

Укх статьяй хьалхарча даькъа тIа ювцача хоржамий комиссей полномочей ха — пхи шу.

Статья 21. Моттигашкарча Советашка халкъа депутаташ харжара йолча районни, городской, городашкарча районий, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссей полномочеш.

Районни, городской, городерча района, поселка, юрта (станични) хоржамий комиссеша:

1) тIахьожам лоаттабу халкъа депутатий йоагI-йоагIача моттигерча Совета территоре тIа ер Закон кхоачашдара;

2) хоржамий округаш вIашагIйохк;

3) участкови хоржамий комиссей балха лостам тел;

4) участкови хоржамий комиссешка гIолла ахчан средстваш дIанийсъю; тIахьожам лоаттабу участкови хоржамий участкаш помещенеща, транспортаца, бувзамца Iалашгъяра, къестаду хоржамаш материально-технически Iалашдара кхыдола дешаш;

5) Iалашду Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо оттаьча формага хьежжа моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара дола хоржамий бюллетенаш кийчделга;

6) ладувгI участкови хоржамий комиссеша, моттигашкарча Советий исполнительнии распределительнии органаша, предприятей, учрежденей, организацей, хIьата иштта общественни организацей органий кулгалхоша хоржамашта кийчо ярцен уж чакхдахарцеи дувзаденнача дешаех деча хоамашка;

7) харжархой спискаш оттаяргеи массанена уж дIайовзийтаргеи хьож;

8) вIаштIехьдоаккх йоагI-йоагIача моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидаташ оттабелга;

9) халкъа депутаталла оттабаь кандидаташ, цар доверенни нах дIаязбу, царна доагI-доагIаш дола удостоверенеш дIалу;

10) кепатох йоагI-йоагIача моттигерча Совета халкъа депутаталла дIаязбаьча кандидатий составах бола хоам;

11) Iалашду халкъа депутаталла болча кандидатех йола биографически даннеш тIайола плакаташ арахецилга;

12) вIаштIехьдоаккх къахьегама коллективащцеи общественни организацещцеи цхьана халкъа депутаталла кандидаташ къахьегама коллективашка санна нах бахача моттигашка а харжархоща вIашагIбетталулга;

13) хоржамий бюллетена текст чIоагI а ю царна участкови комиссеш Iалаш а ю;

14) хоржамий участкашкарча голосоване результатех дола протоколаш йоагI-йоагIача участкови хоржамий комиссешкара хьаэц;

15) йоагI-йоагIача моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжара результаташ отта а ю кепайоазон тIа ара а йоах;

16) хержа халкъа депутаташ дIаязбу, халкъан депутаташта уж харжарах дола удостоверенеш дIалу;

17) йоагI-йоагIача моттигерча Совета мандатни комиссега дIалу халкъа депутатий полномочешта проверка яйтара дола документаци;

18) шозлагIа голосовани ярцен шозлагIа хоржамаш дарцеи дувзаденна дешаш къестаду;

19) юкъера дIабаьннарашта меттел йоагI-йоагIача моттигерча Совета халкъа депутаташ хоржилга оттаду, из чакхдоаккхилга Iалашду;

20) къестаду йоагI-йоагIача моттигерча Совета халкъа депутаташ юхабехарца дувзаденна дешаш;

21) Iалашъю хоржамий документаш леладара Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето е цун Президиумо оттаяь порядоки ханаши;

22) участкови хоржамий комиссей, хоржамашта хьалхарча окружной собраней решенештеи гIулакхаштен язъяь заявленеши жалобаши къеста а ю царех решенеш тIа а нийю;

23) укх Законага хьежжа кхыйола полномочеш кхоачашъю.

Статья 22. Участкови хоржамий комиссеш вIашагIйохкар.

Участкови хоржамий комиссеш вIашагIйохк хоржамаш хилалехьа 45 денал тIехьа ца йоалийташ, составе 5—19 член а волаш. Эшаш моттиг нийслой йоагIаш йолча халкъа депутатий Советий е цар президиумий решенегIа участкови хоржамий комиссей состав дукхагIа е кIезигагIа хилийта йиш я.

Участкови хоржамий комиссей составе викалаш оттабу къахьегама коллективаша е цар советаша, дийнахьа дешара формагIа йолча юкъерча специальнии лакхарчен дешара заведеней дешархойи студентийи коллективаша общественни организацей районни, городской, городашкарча районий органаша, цар юкхьанцарча организацеша, бахача наьха общественни самодеятельноста органаша, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошкарча военни гIулакхаш тIарча наьхеи собранеша.

Болх беш бола нах 150 сагал дукхагIа болча къахьегама колективашка участкови хоржамий комиссей составе викалаш оттабе йиш я предприятей, учрежденей, организацей цехий, отделий, участкай, бригадай, кхыча подразделеней коллективай собранешка, нагахьа санна цу подразделенешка 30 сагал кIезигагIа боацаш нах бале.

Участкови хоржамий комиссеш вIашагIйохк халкъа депутатий районни, городской (района кара йола городаш йоацаш), городашкарча районий Советаша е цар президиумаша гуччахьа е къайлагIа голосовани а еш.

Участкови хоржамий комиссей полномочей ха чакхйоал хержача моттигерча Советий полномочеш халкъа депутатий йоагI-йоагIача Совета могаьчул тIехьагIа.

Статья 23. Участкови хоржамий комиссей полномочеш

Участкови хоржамий комиссеша:

1) участке гIолла харжархой спискаш оттаю;

2) харжархой список харжархошта йовзийт, дIа а нийю хьежа а хьеж списка тIа харцахьа яздаьча хIамаех йолча заявленешка, къестаду цунна доагIаш дола хувцамаш дара хьакъехьара дешаш;

3) укх Закона 30-ча статья тIа дувццача тайпара моттиг нийслой харжархошкара хьаэц цар лаьрхIар чудоалла дIакъайла конверт, хIьата харжархоша шоай лоIамгIа де лаьрхIар къайла лоаттаделга Iалаш а ду;

4) бахача нахага хоам бу участкови хоржамий комисси йолча моттиген цо болх беча ханен хьакъехьа, хIьата иштта хоржамаш деча дени голосовани еча моттиген хьакъехьа а;

5) голосовани яра йола помещении хоржамий яьшкаши кийчъелга Iалашду;

6) хоржамаш долча дийнахьа хоржамий участке голосовани елга вIаштIехьдоаккх;

7) хоржамий участке чутайса кхажамаш дагарду;

8) хоржамашта кийчо ярем голосовани вIаштIехьяккхарен дешашта енна заявленеши жалобаши къеста а ю царех решенеш тIа а нийю;

9) укх Законага хьежжа кхыйола полномочеш кхоачашъю.

Статья 24. Хоржамий комиссей составе викалаш оттабара порядоки цар составе хувцамаш дари.

Комиссей составе викалаш оттабеш йола къахьегама коллективаши общественни организацеши белгалъяра халкъа депутатий йоагI-йоагIача Советий е цар президиумий йиш я эшаш яле хоржамий округа, хоржамий участка доазонашка моттигерча Совета территоре тIарча къахьегама коллективайи общественни организацейи уполномоченней совещанеш е.

Хоржамий комиссей состав кепатох массанена а йовзаргйолаш.

Хоржамий комиссе председатель, заместитель, секретарь е член комиссерча декхарех мукъавалийта йиш я из вIашагIъеллача халкъа депутатий Совето е цун президиумо цун ший заявленегIа е из комиссе составе оттаьча къахьегама коллектива, общественни организаце органа, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошка военни гIулакхаш тIарча наьхен собранеи представленегIа а укх Закона 34-ча статья тIа оттаьча порядкагIа а. Хоржамий комиссе составе керда член оттавелгеи чIоагIвелгеи ду укх ЗаконагIа оттаьча порядкагIа.

Статья 25. Хоржамий комиссей болх вIаштIехьбаккхар.

Хоржамий комиссе председатель, председатела заместитель, секретарь хорж йоагIаш йолча комиссе эггара хьалхарча заседане.

Хоржамий комисси вIашагIйолларах йола решении цун кулгалхой харжарах бола хоржамий комиссе соцами харжархошта дIабовзийт.

Хоржамий комиссе заседанеш правомочни я, нагахьа санна цига дакъа лоацаш комиссе состава кхаь даькъах шин даькъал кIезигагIа боацараш бале. Комиссе решени тIаэц гуччахьа е къайлагIа голосовани а еш, комиссе юкъарча составах дукхагIбараш раьза бале. Комиссе решенена раьза боаца членаш шоашта хетар къаьстта дIаала бокъо йолаш ба, хIьата из дIаяз а даь хоржамий комиссе заседане протоколах дIатох.

Шоай полномочей доазонашка хьежжа хоржамий комиссеша тIайийца решенеш ерригача паччахьалкхени общественнии органаша, предприятеша, учрежденеша, организацеша кхоачашъе езаш я.

Хоржамий комиссе решенештен гIулакхаштен латкъа йиш я лакхехьа латтача хоржамий комиссе, хIьата укх Законага хьежжа моттиг нийсъелча, иштта суде а.

Хоржамий комиссе член, цу даькъе председатель, председатела заместитель, секретарь а волаш, хоржамашта кийчо ечен уж чакхдоахачен хана производственни служебнии декхарех комиссе решенегIа мукъавалийта йиш я хоржамаш дара хьожаяьча средствай чотагIа юкъера лаьрхIача доагIаш дола алапи а луш. Хоржамашта хьалхарча кампане цхьайолча этапашка йоагI-йоагIача районни, городской, городерча районни хоржамий комиссена бакъахьа хете мукъавалийта йиш я хоржамий комиссе цхьаьнха цхьа член.

Статья 26. Шоай полномочеш кхоачашъеча хоржамий комиссешта гIо дар.

Паччахьалкхени общественнии органаш, предприятеш, учрежденеш, организацеш, гIулакхаш тIара нах декхарийла ба хоржамий комиссешта цар шоай полномочеш кхоачашъеча гIо де, балха эшаш йола сведенеши материалаши царна дIатела.

Хоржамий комиссе бокъо я хоржамашта кийчо ярцен уж чакхдахарцеи дувзаденна дешаш паччахьалкхени общественнии органашка, предприятешка, учрежденешка, организацешка, гIулакхаш тIарча наха хьалхашка увттаде, хIьата кхаь денал кIезигагIа йоацача хана дешага хьажен хоржамий комиссена жоп дален уж декхарийла а ба.

V. Харжархой список

Статья 27. Харжархой списоки из оттаяра порядоки.

Харжархой список хIара хоржамий участке гIолла хоржамий комиссе отта а ю цун председателеи секретареи кIал кулгаш а язду. Список оттаеш беча балха юкъе дакъалаца общественноста викалаш чуоза йиш я участкови хоржамий комиссе.

Халкъа депутатий городской, городашкарча районий, поселкови, юртий (станични) Советий исполнительни комитеташа Iалашду харжархой учет лелаелга, участкови хоржамий комиссешта дIател харжархой спискаш оттаяра эшаш йола, йоагI-йоагIача территоре тIа бахача харжархоех йола сведенеш.

Эскара доакъошкарча харжархой — военни гIулакхаш тIарчар-харжархой а, хIьата иштта военни гIулакхаш тIа болчар дезалий членийи кхыча харжархой а список, нагахьа санна эскара доакъош латтача районашка уж бахе, оттаю эскара доакъой командираша хьеннача даннешка хьежжа. Эскара доакъошка боацаш бахаш бола военни гIулакхаш тIара нах бахача моттигерча харжархой спискана юкъе бохийт юкъарча основанеех.

Харжархой тайпан цIераш харжархой списка тIа дIаязъю голосовани вIаштIехьяккхара аьттув болаш йолча порядкагIа.

Статья 28. Харжархой спискана гражданаш юкъебахийтара порядок.

Харжархой спискана юкъебохийт хоржамаш хула ди хьатIакхоачаш е цу дийнахьа 18 шу даьнна список оттаеча хана массаза е ханна цу хоржамий участка территоре тIа бахаш бола а голосованена юкъе дакъалаца бокъо йола а Нохч-ГIалгIай АССР беррига гражданаш, хIьата иштта РСФСР, кхыча союзни республика гражданаш.

Харжархо дIаязве йиш яц кхыча хоржамий участкерча харжархой списка тIа.

Статья 29. Харжархой спискаш гражданашта дIайовзийтари харжархой списка тIа харцахьа долча хIамана латкъа бокъо хилари.

Харжархой спискаш массанена йовзаргйолаш хоржамаш хилалехьа 15 ди хьалха Iойохк.

Харжархошта список йовзийтеи из нийса оттаьйий хьажийтеи гражданашта таро Iалашъю участкови хоржамий комиссе помещене.

ХIара гражданина бокъо я спискана юкъе ца вахьарах, харцахьа юкъевахьарах е спискана юкъера дIаваккхарах, хIьата иштта харжархочох йола даннеш харцахьа дIаязъярах ладкъа. Списка тIарча харцахьарча хIамаех йола заявлени къоастаю, шин кIирал кIезигагIа йоацача хана, хIьата хоржамаш ду ха хьатIакхоачача хана е хоржамаш деча дийнахьа цу сахьате заявлени къоастае, спискана доагIаш дола тоадараш юкъедахьа е цун заявлени дIатIа ца эцара хьакъехьа яьча мотивированни решене копи заявитела дIаяла декхарийла йолча участкови хоржамий комиссе. Цу решенена ладкъа йиш я районни (городской) халкъа суде хоржамаш хилалехьа пхе денал кIезигагIа йоацача хана, хIьата кхо ди далалехьа жалоба а къоастае суд декхарийла а я. Районни (городской) халкъа суда решени хоадам беш я. Суда решенега хьежжа харжархой списка тIа тоадар цу сахьате ду участкови хоржамий комиссе.

Статья 30. Шоаш бола моттиг хийцача гражданашта хоржама бокъо Iалашъяр.

Харжархой спискаш араяьхачул тIехьагIа хоржамаш ду ди хьатIакхачалца ше вола моттиг хийцача харжархо бокъо йолаш ва депутаталла кандидаташта юкъера ше хьахержачох ше лаьрхIар чудола къайла конверт хоржамий комиссега дIабала. Цу хьакъехьа харжархой списка тIа участкови хоржамий комиссе йоагIаш йола белгало ю харжархочо паспорт е кхыдола шин удостоверени дIахьекхача. ДIакъайла конверт харжархо тIа а волаш, из лорабара бехктокхаме йола участкови хоржамий комисси вIашагIъеллача Совета печать тIа а тоIаеш чIоагIбу.

VI. Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташ оттабари дIаязбари

Статья 31. Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташ оттабара порядок.

Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташ оттабе болабу хоржамаш хилалехьа кховзткъеи итт ди хьалха, оттабаь боал шовзткъа ди хьалха.

ЙоагI-йоагIача моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидаташ оттабелга вIаштIехьдоаккх районни, городской, городашкарча районий, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссеша.

Халкъа депутаталла кандидаташ оттабу халкъа депутатий йоагI-йоагIача Совета территоре тIарча предприятей, учрежденей, организаце къахьегама коллективай, дийнахьарча формагIа дешаш болча юкъерча специальнии лакхерчен дешара заведеней дешархойи студентийи коллективай собранешка (конференцешка).

150 сагал дукхагIа нах болча къахьегама коллективашка кандидаташ оттабе йиш я предприятей, учрежденей, организацей цехий, отделий, участкай, бригадай, кхыча подразделеней коллективай собранешка, нагахьа санна цу подразделенешка болх беш 30 сагал кIезигагIа нах беце. Из деш массехк къахьегама организацей къахьегама коллективо цхьана собрани е йиш а я.

Общественни организацешкара халкъа депутаталла кандидаташ оттабелга чакхдоаккх цу организацей районни, городской, городашкарча районий органаша.

Халкъа депутаталла кандидаташ оттабара нах бахача моттигерча харжархой собрани гулъю окружной хоржамий комиссеша е районни, городской, городашкарча районий, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссеша халкъа депутатий Советашца е цар президиумашца цхьана шоай инициативагIа санна бахача наьха общественни самодеятельноста органий инициативагIа а, цу хоржамий округера 30-нел кIезигагIа боацача харжархоша хьал а лоацаш.

Нах бахача моттигерча харжархой собрани яра хьакъехьа предложени къоастае йоагIа хоржамий комиссе халкъа депутатий йоагI-йоагIача Совета президиумаца цхьана кхо ди далалехьа. Нагахьа санна из предложени хьатIаэце собрани ергйола ди, ха, моттиг белгалйоаккх, цу хьакъехьа кхо ди далалехьа округерча харжархошка хоам а бу. Нах бахача моттигерча харжархой собрани яра хьакъехьара предложени хьатIа ца эцаш ют, нагахьа санна бахача наьха самодеятельноста орган цу хоржама округа территоре тIа еце, хIьата иштта цу органа инициатива цу деша хьакъехьарча цун заседане протоколаца чIоагIъяь еце а. Нагахьа санна нах бахача моттигерча харжархой собрани яра хьакъехьара предложени хьатIа ца эцаш юте бахача наьха общественни самодеятельноста органа дIалу мотивированни решене копи. Цу решенена латкъа йиш я кхо ди далалехьа йолча хана йоагI-йоагIача лакхехьа латтача хоржамий комиссе, е лакхехьа латтача Совета президиуме, хIьата ши ди далалехьа жалоба къоастае уж декхарийла а я. Хоржамий комиссеи Совета президиумеи решени хоадам беш я. Собрани правомочни я хоржамий округа территоре тIа бахача харжархоех 150-нел кIезигагIа боацараш тIабале.

Халкъа депутаталла кандидаташ оттабара йола военни гIулакхаш тIарча наьха собрани гулъю эскара доакъой командоване. Даькъа военни гIулакхаш тIарча наьха юкъара собрани е вIаштIехьдеце подразделенешка ю собранеш.

Собрани хьаеллалехьа собране дакъа лоацараш дIаязбара итогашка хьежжа къоастаду из правомочни хилар е ца хилар. Из дIаяхьара президиум е председателеи секретари хорж.

Собранешка хоадабаь боарам боацаш кандидаташ оттабара, шерра а паргIатта а уж бувцара эша хьалаш хьаду. Собране дакъа лоацаш вола хIаравар бокъо йолаш ва депутаталла кандидатех йола предложени оттае, уж бувцача дакъа лаца, оттаяь кандидатураш хьаллаца е царна отвод яла. Собране дакъа лоацачун йиш я депутаталла кандидата хьисапе ювцаргйолаш ший кандидатура оттае.

Халкъа депутаталла кандидат оттаварах йола решени собране тIаэц гуччахьа е къайлагIа голосовани еш. Собране, общественни организаце органо оттаю голосоване порядоки кхыдола процедурни дешаши.

Депутаталла кандидат оттаваьр лоархI, нагахьа санна собране дакъалоацарех аханел тIех бараш е общественни организаце органа составах дукхагIбараш цунна тIехьа бале.

Депутаталла кандидат оттавара хьакъехьа протокол оттаду. ТIайийцача решенех депутаталла кандидатага хоам бу шин денал тIехьа ца боалийташ.

Халкъа депутатий кандидаталла оттабу болх беш е йоагI-йоагIача Совета территоре тIа бахаш бола гражданаш. Нохч-ГIалгIай граждании хила йиш яц халкъа депутатий шин Советал дукхагIча Советий цхьан ханна халкъа депутат.

Депутаталла кандидаташ оттабелга вIаштIехьдоаккхаш йолча хоржамий комиссеша бахача нахага хоам бу йоагI-йоагIача моттигашкарча Советашка халкъа депутаталла кандидаташ оттабарах.

Статья 32. Хоржамашта хьалхара окружной собрани.

Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла хоржамий округе гIолла оттабаь кандидаташ бувцара хоржамашта хьалхара окружной собрани е йиш я. Собрани гулъю депутаталла кандидат оттавелга вIаштIехьдоаккхача хоржамий комиссе, хIьата из юкъе а йолаш чакх а йоаккх депутаталла кандидаташ оттабаь баьнначул тIехьагIа, бакъда хоржамаш хилалехьа 30 денал тIехьа ца йоалийташ. Нагахьа санна цхьа мандат йолча округе гIолла депутаталла кандидаташ пхеннел дукхагIа, оттабаь беце, хIьата дукхамандатни округе гIолла депутаталла оттабаь кандидаташ депутатски мандател дукхагIа бале, амма аханел дукхагIа а боацаш, е дукхамандатни хоржамий округе гIолла депутаталла кандидаташ цхьан коллективо е цхьан собране оттабаь бале хоржамашта хьалхара окружной собрани ец яц.

Хоржамашта хьалхарча окружной собране дакъа лаца делегаташ бохийт депутаталла кандидаташ оттабаьча къахьегама коллективаша е цар советаша, общественни организацей органаша, дешархойи студентийи коллективаша, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошкарча военни гIулакхаш тIарча наьхеи собранеша, йоагI-йоагIача хоржамий комиссеша оттабаьча боарамагIа, хIьата депутаталла волча хIара кандидата викалаш цхьатарра дукха хила а беза. Собране доакъашхоех аханел кIезигагIа боацараш цу хоржамий округера харжархой хила беза. Уж делегаташ бохийт депутаталла кандидаташ оттабанза йолча къахьегама коллективаша, е цар советаша, общественни организацей органаша, дешархойи студентийи коллективаша, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошкарча военнослужащейи собранеша, йоагI-йоагIача хоржамий комиссе оттабаьча боарамагIа.

Хоржамашта хьалхара окружной собрани яра денах, ханах, моттигах бола хоам бу къахьегама коллективашка, общественни организацей органашка, дешархойи студентийи коллективашка, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошкарча военнослужащейи собранеша, йоагI-йоагIача хоржамий комиссе оттабаьча боарамагIа.

Хоржамашта хьалхара окружной собрани яра денах, ханах, моттигах бола хоам бу къахьегама коллективашка, общественни организацей органашка, дешархойи студентийи коллективашка, нах бахача моттигерча харжархошка эскара доакъошкарча военни гIулакхаш тIарча нахага, хIьата иштта депутаталла оттабаьча кандидаташка из хилалехьа пхе денал тIехьа ца боалийташ.

Хоржамашта хьалхарча окружной собране делегаталла викалаш оттабарах йола решении цар списоки окружной е цун функцеш кхоачашъеча хоржамий комиссега дIалу из хилалехьа шин денал тIехьа ца йоалийташ. Цар ларда тIа собрани йолаялалехьа хоржамашта хьалхарча окружной собране доакъошхошта регистраци ю. Собрани полномочни я, нагахьа санна делегаталла хержача берригача викалех кхо дакъа дича шин даькъал кIезигагIа боацараш тIабале.

Собране балха юкъе дакъа лоацарашта хьалххагIе а дIалу цу округе гIолла халкъа депутаталла оттабаьча берригача кандидатий списоки царех йола керттера сведенеши.

Статья 33. Хоржамашта хьалхара окружной собрани яра порядок.

Хоржамашта хьалхарча окружной собране ше тIехьагIа бергболча балха программа ювцаш къамаьл де таро лу халкъа депутаталла оттаваьча хIара кандидата. Собране дакъа лоацаш вола моллагIвар бокъо йолаш ва депутаталла кандидат вувца а цунах йола ший предложени оттае а. Бувца безаш ба депутаталла бола беррига кандидаташ.

Хоржамашта хьалхара окружной собрани еча хана цхьан мандатни хоржамий округе гIолла регистраци е оттаву депутаталла шиннел кIезигагIа воацаш кандидат, хIьата дукхамандатни хоржамий округе гIолла хоржамаш деча хана депутаталла харжа оттабеш регистраци яь кандидаташ депутатски мандател дукхагIа хила беза.

Депутаталла кандидаташ регистраци е оттабу голосоване дакъа лаьцача собране доакъашхоех кхо дакъа дича цхьан даькъал кIезигагIа боацараш царна тIехьа бале.

Нагахьа санна цхьан мандатни хоржамий округе гIолла хоржамаш деча хана кхоачам хиллал голосаш цхьан кандидата тIехьа мара хиннаеце регистраци е оттаву вокх кандидаташта юкъе дукхагIа голосаш тIехьа хинна кандидат а.

Нагахьа санна дукхамандатни хоржамий округе гIолла хоржамаш деча хана кхоачам хиллал голосаш тIехьа йола депутаталла кандидаташ мандател кIезигагIа е уж миссел хилча регистраци е оттабу кхыча кандидател дукхагIа тIехьа голосаш йола кандидаташ. Цу кандидатий дукхал белгалъю собране доакъашхоша.

Халкъа депутаталла кандидаташта голосовани ярен уж бувцарен результаташ, хIьата иштта тIайийца решени а дIаязъю йоагIаш йолча хоржамий комиссега дIалуш долча хоржамашта хьалхарча окружной собране протокола тIа.

Собране решенена латкъа йиш я йоагIаш йолча хоржамий комиссе кхо ди далалехьа.

Статья 34. Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташта регистраци яр

Районни, городской, городашкарча районий, поселкови, юртий (станични) Советий халкъа депутаталла кандидаташта регистраци ю йоагI-йоагIача районни, городской, городашкарча районий, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссеша.

Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташта регистраци ю депутаталла кандидаташ оттабаьча къахьегама коллективай, общественни организацей органий, дешархойи студентийи коллективай, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошкарча военни гIулакхаш тIарча наьхеи собраней е хоржамашта хьалхарча окружной собране представленегIа, из яь яле.

Халкъа депутаталла кандидаташта регистраци е йолаю хоржамаш хилалехьа шовзткъа ди хьалха, чакхйоаккх ткъаьитт ди хьалха, хIьата хоржамашта хьалхара окружной собрани яь яле — из яьчул тIехьагIа кхаь денал тIехьа ца йоалийташ.

Депутаталла кандидаташта регистраци яра хьакъехьара решени тIаэц ер документаш долаш дале: цу хоржамий округе гIолла депутаталла кандидаташ оттабарах дола протоколаш, хоржамашта хьалхарча окружной собране протокол, нагахьа санна, из яь яле, хIьата иштта цу округе гIолла шоаш харжийта раьза хиларах йола халкъа депутаталла кандидаташ барий заявленеш.

(ДIахододар 3-ча оагIо тIа).

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Закон

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ МОТТИГАШКАРЧА СОВЕТИЙ ХАЛКЪА ДЕПУТАТАШ ХАРЖАРАХ

(Нисхедоалар. Доладур 1-чен 2-чен оагIош тIа).

Укх Закона 12-ча статья тIа белгалбаьча наха, хIаьта иштта халкъа депутатий шин Совете депутаташ болча наха депутаталла шоаш кандидаташ оттабеча хана шоай заявленеш тIа белгалдоаккх, нагахьа санна шоаш депутаталла хорже шоацкара гIулакх мукъадалийта лаьрхIа, е халкъа депутатий цхьан Советера шоай депутатски полномочеш ханал хьалха совцае лаьрхIа хилар е шоай кандидатураш юхайоахаш хоам бу.

Депутаталла кандидаташта регистраци ярах йоаггIаш йолча хоржамий комиссе протокол оттаду, из депутаталла кандидаташ дIаязбарах долча протоколацеи цу округе гIолла шоаш харжийта раьза хиларах депутаталла кандидаташа еннача заявленещеи цхьана йоаггIаш йолча лакхехьа латтача хоржамий комиссе дIачулу.

Укх Законо дIадехарашка хьежжа депутаталла оттабаь берригa кандидаташ регистраци яь хила беза. Депутаталла кандидата регистраци ца яра ладкъа йиш я кхо ди даллалца йолча хана йоаггIаш йолча лакхехьа латтача хоржамий комиссе, халкъа депутатий Совете е цун президиуме.

Халкъа депутаталла кандидата ше харжийта йиш я цу Совета алхха цхьан хоржамий округе гIолла.

Моттигерча Совета цхьан хоржамий округе регистраци яь вола депутаталла кандидат регистраци е оттаве йиш яц цу моттигерча Совета кхыча хоржамий округе, цу даькъе юххьанца шийна регистраци яь хиннача хоржамий округера ший кандидатура цо юхаяьккха яле а.

Депутаталла кандидат хила йиш яц йоагI-йоагIача районни, городской, городерча районий, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссе, хIаьта иштта ше депутаталла кандидат оттаваьча хоржамий округа окружной е участкови комиссе составе. Халкъа депутаталла кандидат оттаваь а царех цхьан комиссе составе латташ а вола саг комиссерча ший декхарех мукъаваьннарг лоархI депутаталла кандидат волаш из дIаязваьча хана денз.

Хоржамий комиссе депутаталла кандидат дIаязваьчул тIехьагIа диъ денал тIехьа ца боаккхаш кепайоазон тIа арабоакх регистраци ярах бола хоам депутаталла хIара кандидата тайпан цIи, ший цIи, даь цIи, ваь шу, цун должность (занятн), партийность, болх беши вахаши йола моттиг белгал а йоаккхаш.

Моттигерча Совета халкъа депутаталла регистраци яьча хIара кандидата удостоверени дIалу.

Статья 35. Моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидат оттаварах йола решени дIаяккхар. Халкъа депутаталла кандидата ший кандидатура юхаяккхар.

Моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидат оттаваьча къахьегама коллектива, общественни организаце органа, дешархойи студентийи коллектива, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошкарча военни гIулакхаш тIарча наьхен собране бокъо я хоржамаш хилалехьа моллагIча хана депутаталла кандидат оттаварах йола ший решени дIаяккха. Цу деша хьакъехьара решени тIаэц депутаталла кандидаташ оттабара белгалъяьча порядкагIа, хIаьта йоаггIаш йолча хоржамий комиссе дIачу а лу.

Депутаталла кандидата йиш я хоржамаш хилалехьа моллагIча хана ший кандидатура юхаяккха депутаталла кандидат волаш шийна регистраци яьча хоржамий комиссе цу хьакъехьа заявлени а язъяь.

Депутаталла кандидат оттаварах йола решени дIаяккхарах е кандидата ший кандидатура юхаяккхарах хоржамий округе бахача нахага хоам бу депутаталла кандидата регистраци яьча хоржамий комиссе.

Статья 36. ДIабаьннаршта метта моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидаташ оттабара порядок.

Депутаталла кандидаташта регистраци яра ха чакхъяьнначул тIехьагIа моттигерча Совета халкъа депутаталла бола кандидаташ дIабаьлча, нагахьа санна цхьа мандат йолча хоржамий округе кхы кандидаташ ца бусаш, хIаьта дукхамандатни хоржамий округе депутатски мандател кIезигагIа кандидаташ юхебисача йоаггIаш йола хоржамий комисси кхайк къахьегама коллективашка, общественни организацешка, дешархойи студентийи коллективашка, нах бахача моттигерча харжархойи эскара доакъошкарча военни гIулакхаш тIарча наьхен собранешка депутаталла керда кандидаташ оттабар дехаш.

Хоржамаш хилалехьа 20 денал кIезигагIа йолча хана депутаталла кандидаташ дIабовле йоаггIаш йолча хоржамий округе гIолла халкъа депутат хоржаш хоржамаш ду юкъара хоржамаш чакхдаьнначул тIехьагIа шин бетта йолча хана.

ДIабаьннарашта метта депутаталла кандидаташ оттабу укх Законо оттаьча порядкагIа.

Статья 37. Хоржамий бюллетень.

Алфавитни порядкагIа хоржамий бюллетена тIа дIаязбу моттигашкарча Советий халкъа депутаталла регистраци яь мел бола кандидаташ депутаталла хIара кандидата тайпан цIи, ший цIи, даь цIи, должность (занятн), болх беш йола а ваха а моттиг белгал а йоаккхаш.

Хоржамий округе гIолларча хоржамий бюллетена текст чIоагIъю йоаггIаш йолча хоржамий комиссе. Хоржамий бюллетенаш кепатох хоржамий округе бахача наха бувцача меттала.

VII. Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидатий балха гарантеш

Статья 38. Хоржамашта хьалхарча кампане дакъа лацара моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидатий йола бокъо.

Моттигашкарча Советий халкъа депутаталла кандидаташа шоаш оттабаьча хана денз цхьатаррарча основанеех дакъа лоац хоржамашта хьалхарча кампане.

Депутаталла кандидатий бокъо я хоржамашта хьалхарча а кхыча а собранешка, совещанешка, кепайоазон тIа, телевиденеи радион гIолла выступленеш е.

Паччахьалкхени общественнии органаш, предприятей, учрежденейи организацейи кулгалхой, бахача наьха общественни самодеятельни органаш декхарийла я халкъа депутаталла кандидата харжархоцара вIашагIкхетараш вIаштIехьдоахача, хоржамашта хьалхара собранеш еча, эшаш йола справочнии информационнии материалаш кийчъеча гIо де.

Статья 39. Моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидата хоржамашта хьалхара программа.

Моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидата йиш я ше дIахо бергболча балха программа дIайовзийташ выступлени е. Депутаталла кандидата программа СССР Конституцена, РСФСР Конституцена, Нохч - ГIалгIай АССР Конституцена, советски законашта духьале еш хила йиш яц.

Статья 40. Моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидатий доверенни нах.

Моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидата кхаьннега кхаччалца хила йиш я хоржамий кампани чакхйоаккхача цунна гIо деш, из депутаталла харжара тIехьа агитаци еш, паччахьалкхени общественнии органащца, харжархоща цо дIа-юха леладеча гIулакхашка, хIаьта иштта хоржамий комиссешка а цун хьашташ дIадовзийташ бола доверенни нах.

Халкъа депутаталла кандидата шийна бакъахьа хеттача тайпара белгалбоах доверенни нах, царех йоаггIаш йолча хоржамий комиссе хоам а бу, хIаьта цо доверенни наха регистраци яьчул тIехьагIа царна удостоверенеш дIа а лу. Халкъа депутаталла кандидата бокъо я хоржамаш хилалехьа моллагIча хана доверенни нах хувца.

Доверенни саг хила йиш яц округа цхьанна а хоржамий комиссе составе.

Халкъа депутаталла кандидата доверенни бола нах царна регистраци яьчул тIехьагIа хоржамашта хьалхара собранеш еча юкъа халкъа депутаталла кандидата дехарагIа производственни е служебни декхараш кхоачашдарах мукъабовлийта йиш я хоржамаш дара хьожаьча средствай чотагIа юкъера лаьрхIача цо болх беча моттиге доагIа алапи а долаш.

Статья 41. Хоржамашта хьалхара агитаци.

Халкъа депутаталла кандидаташ оттабаьча къахьегама коллективашта, общественни организацешта, дешархойи студентийи коллективашта, нах бахача моттигерча харжархошта, эскара доакъошкарча военни гIулакхаш тIарча наха духьале йоацаш бокъо лу шоай кандидаташта тIехьа агитаци е.

Къахьегама коллективашта, общественни организацешта, дешархойи студентийи коллективашта, нах бахача моттигерча харжархошта, эскара доакъошкарча военни гIулакхаш тIарча наха хоржамий комиссеша дIалу собранеши митингаши яра кийчъяь помещенеш, хIаьта иштта хоржамашта хьалхара агитаци яра массови информаце средстваш а.

СССР кхыча союзни республикий а Нохч - ГIалгIай АССР гражданашта, хIаьта иштта РСФСР а гражданашта, къахьегама коллективашта, дешархойи студентийи коллективашта, общественни организацешта гаранти а йолаш таро лу халкъа депутаталла кандидатий политически, гIулакхацара оагIонаш, цунах шийх доахка гIулакхаш паргIатта а массе оагIорахьара а дувца, хIаьта иштта собранешка, кепайоазон тIа, телевиденеи радион гIолла кандидаташта тIехьа е духьала агитаци е бокъо а лу.

Депутаталла кандидаташ вIашагIбетталу шоай харжархоща собранешка санна харжархошта аьттув болча кхыча формагIа а.

Харжархой собранеш вIаштIехьйоах йоагI - йоагIача хоржамий комиссеша, халкъа депутатий Советаша е цар президиумаша, общественни организацей органаша.

Собрании вIашагIкхетари дара ханахи моттигахи хоам бу харжархошка шин денал тIехьа ца боалийташ.

Хоржамаш долча дийнахьа агитаци е йиш яц.

Статья 42. Моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидат хоржамашта хьалхарча мероприятешка дакъа лацара производственни е служебни декхарех мукъавалийтар.

Моттигерча Совета депутаталла кандидат регистраци яьчул тIехьагIа харжархоща вIашагIкхетараш дара, хоржамашта хьалхарча собранешка, митингашка, телевиденеи радион гIолла выступленеш яра йолча юкъа производственни е служебни декхараш кхоачашдарах мукъавоалийт хоржамаш дара хьожаьча средствай чотагIа юкъера лаьрхIача доагIа алапи а долаш.

Статья 43. Мах боацаш транспортаца лелара моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидата йола бокъо.

Моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидата регистраци яьчул тIехьагIа бокъо я пассажирски транспорта дерригача тайпаща (таксегара дIаниккхачунца) йоаггIаш йолча Совета территоре доазонаш тIа мах боацаш лела. Моттигерча Совета территоре доазонал арахьа вахаш волча халкъа депутаталла кандидата а цу тайпара бокъо я хоржамий округе дIаваха а ше вахача моттиге юха цIава а.

Статья 44. Моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидат хIама ца дайташ лоравар.

ЙоагI - йоагIача районни, городской, городерча районни, поселкови, юрта (станични) хоржамий комисси раьза йоацаш моттигерча Совета халкъа депутаталла кандидат йиш яц уголовни бехктокхаме оза, лаьца чуволла е судага гIолла административни бехктокхаме оза.

VIII. Голосовани яреи хоржамий итогаш яреи порядок

Статья 45. Кхаж тассара хан моттиги.

Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ хоржача голосовани ю хоржамаш хулача дийнахьа моттигерча ханах 7 сахьат даьлча денз 20 сахьат даллалца. Голосовани яра ханахи моттигахи участкови хоржамий комиссе хоам бу харжархошка хоржамаш хилалехьа итт денал тIехьа ца боалийташ.

Эшаш моттиг нийслой моттигашкара хьалаш теркал а деш, районни, городской, городашкарча районий, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссеша халкъа депутатий лакхехьа латтача Советащца е цар президиумашца барта а йолаш хувца йиш я голосовани яра ха.

Хоржамаш деча дийнахьа, гаьнарча а тIакхача хала йолча а районашка, эскара доакъошка вIашагIъехкача хоржамий участкашка участкови хоржамий комиссе голосовани чакхъяьннай аьнна моллагIча хана дIакхайкаде йиш я, нагахьа санна спискана юкъе бихьача берригача харжархоша кхаж тесса бале.

Къаьстта ший тайпара моттигаш нийсъелча Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета е цун Президиума пурамагIа депутаталла кандидаташ раьза а болаш гаьнарча тIакхача хала йолча районашка голосовани е йиш я ханал хьалха, цхьабакъда, юкъара хоржамаш хилалехьа ворхI денал хьалха ца йоаккхаш.

Статья 46. Голосовани елга вIаштIехьдаккхар.

Голосовани ю лаьрххIа хьакъоастаьча помещенешка, цига кийчъяь хила еза къайлагIа кхаж тассара кхоачам хиллал дукха кабинаш е цIенош, белгалъяь хила еза хоржамий бюллетенаш дIатела моттигаш, оттаяь хила еза хоржамий яьшкаш. Хоржамий яьшкаш оттаю кхаж тоссаш вар хьалхагIа къайлагIа кхаж тассара йолча кабинашка е цIеношка гIолла чакхваргволаш.

Голосовани елга вIаштIехьдаккхара, харжархоша къайлагIа шоай лоIамагIа кхаж тоссилга Iалашдара, помещенеш кийчъяран цига йоаггIаш йола порядок лоаттаяран бехктокхаме я участкови хоржамий комисси.

Хоржамаш деча дийнахьа голосовани йолаялалехьа хоржамий яьшкашта проверка ю, пломба оттаю е комиссе берригa членаш тIа а болаш участкови хоржамий комиссе председатела печать а тоIаеш дIакъовл.

ХIара харжархочо ше тосс кхаж; кхыча наха хьалхара кхаж тасса йиш яц. Хоржамий бюллетенаш дIател хоржамий участка харжархой спискага хьежжа участкови хоржамий комиссе харжархочо паспорт е кхыдола ший удостоверени дIахьекхача. Хоржамий бюллетенаш дIадаларах харжархой списка тIа белгало ю.

Цхьабола харжархой могаш боацаш е кхыча бахьанех голосовани еча помещенешка хьабоахка ца луш моттигаш нийсъелча участкови хоржамий комиссе цхьаццаболча комиссе членашта тIадулл уж харжархой болча моттиге кхаж тоссилга вIаштIехьдаккха.

Статья 47. Голосовани яр

Кхаж тоссачо хоржамий бюллетенаш тIа доаггIаш дола йоазонаш ду къайлагIа кхаж тассара йолча кабинашка е цIеношка. Бюллетенаш тIа йоазув деча хана тIахила йиш яц кхаж тоссаш вар мара.

Бюллетена тIа йоазув де ший таро йоацаш волча харжархочун бокъо я къайлагIа кхаж тассара йолча кабиначу е цIагIа моллагIа шийна бакъахьа хета саг чувеха.

Моттигашкарча Советий халкъа депутаташ хоржача хана харжархочо бюллетена тIара дIайоаю ше духьала кхаж тоссача кандидата тайпан цIи.

Йоазув тIаяздаь хоржамий бюллетенаш кхаж тоссачо чутовс хоржамий яьшкачу.

Статья 48. Хоржамий участке кхажамаш дагардар

Моттигашкарча Советий депутаташ хоржача хана хоржамий участке кхажамаш дагарду участкови хоржамий комиссе хIара хоржамий округе гIоллен халкъа депутаталла хIара кандидатан къаьст-къаьста.

Хоржамий яьшкаши шоаш бола моттигаши хувцарах участкови хоржамий комиссега харжархоша дIаденна къайла дола конверташи участкови хоржамий комиссе хьадоаст голосовани чакхъяьннай аьнна комиссе председатела хоам баьчул тIехьагIа. Голосовани чакхъялалехьа хоржамий яьшкаши дIакъайла дола харжархой конверташи хьадаста бокъо лац. Хоржамий яьшкаш хьаясталехьа пайда ца эцаш юхе диса дерригa бюллетенаш участкови хоржамий комиссе лаьрхIа а лаьрхIе дIадоаду.

Участкови хоржамий комиссена хов юкъарча спискагIа участке мел харжархой дукха ба, хIаьта иштта бюллетенаш дIанийца харжархой мелб а дIакъайла конверташ дIаденна харжархой мелб а. Хоржамий яьшкашка хиннача бюллетенашкеи конверташка йоахкача харжархой решенешкеи хьежача хIара хоржамий округе гIолла (цу хоржамий участка доазонашка) комиссена хов голосованена юкъе дакъа лаьца берригa хоржархой мел дукха ба, депутаталла хIара кандидата тIехьа кхаж тессараш мелб а духьала кхаж тессараш мелб а; бакъахьа доацаш лаьрхIа бюллетенаши конверташка йоахка харжархой решенеши мел дукха я. Харжархоша кхы тIа бюллетенаш тIа а конверташка йоахкача решенеш тIа а дIаязбаьча гражданий тайпан цIерашка хьежжа дагардеш хилац кхажамаш.

Кхажамаш дагардарах хьахиннараш участкови хоржамий комиссе дийца а дийце хIара хоржамий округе гIолла къаьст-къаьста увттадеча протокола тIа дIаязду. Протокола кIал кулгаш язду комиссе председатела, заместитела, секретара, членаша, тIаккха йоагI-йоагIача хоржамий комиссе сихха дIадохьийт районни, городской, городерча районни, поселкови, юрта (станични) хоржамий комиссе оттаьча порядкагIа.

Статья 49. Бакъахьа доаца хоржамий бюллетенаш

Оттаянза йолча образецагIа дола хоржамий бюллетенаш бакъахьа лархIац. Нагахьа санна хоржамий бюллетена тIа е конвертачу йоаллача харжархочун решене тIа цхьа мандат йолча хоржамий округе гIолла цо кхаж тоссача хана цхьаннел дукхагIа кандидаташ бита бале, хIаьта дукхамандатни хоржамий округе гIолла — цу округерча депутатски мандател дукхагIа депутаталла кандидаташ бита бале а дIалоархI бюллетена тIа юхе витача хIара кандидата тIехьа тесса кхажамаш санна.

Хоржамий бюллетен е конвертачу йоалла харжархочун решени бакъахьа хилара шеко йолаш моттиг нийсъелча дош къоастаду участкови хоржамий комиссе голосовни а еш.

Статья 50. Хоржамий округе гIолла хоржамех хьахиннар къоастадар.

Укх Законага хьежжа хоржамех хьахиннар къоастаду: халкъа депутатий районни, городской, поселкови, юртий (станични) Советий халкъа депутаташ харжара йолча хоржамий округашка гIолла — районни, городской, городашкарча районни, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссеша участкови хоржамий комиссей протоколашка хьежжа.

Участкови хоржамий комиссей протоколашкеи хоржамий участке тайса кхажамаш дагардаргеи хьежжа хоржамий комиссеша белгалдоаккх: округе гIолла берригa харжархой мелб; хоржамий бюллетенаш дIайийца харжархойи дIакъайла конверташ дIаенна харжархойи мелб; кхаж тоссача дакъа лаьца харжархой мелб, депутаталла хIара кандидата тIехьа кхаж тессараш мелб а духьала кхаж тессараш мелб а; бакъахьа лаьрхIа йоаца бюллетенаши дIакъайлача конверташка йоахка харжархой решенеши мел дукха я.

Хержар лоархI депутаталла кандидат хоржамаш долча хана голосованена юкъе дакъа лаьцача харжархоех ахане дукхагIбараша тIехьа кхаж тесса бале. Цу хана дукхамандатни хоржамий округе гIолла, депутатски мандатий дукхалга хьежжа, халкъа депутат хила йиш я кхычарел дукхагIа харжархой голосаш лъхараш. Юхебиса аханел дукхагIа голосаш яьха бола кандидаташ халкъа депутатий резервана хержараш лоархI.

Нагахьа санна цхьана мандат йолча хоржамий округе гIолла аханел дукхагIа голосаш шинне е дукхагIча кандидаташа йоахе, хержар лоархI дуккха дукхагIа харжархой голосаш кхаьчараш.

Хоржамий округе гIолла хоржамех хьахиннар къоастаду йоагI - йоагIача хоржамий комиссе заседане, из протокола тIа дIаязду. Протокола кIал кулгаш язду комиссе председатела, председатела заместитела, секретара, членаш.

Статья 51. Хоржамий округе гIолла хоржамаш харцахьа даь е даь доацаш лархIар

Районни, городской, городерча районни, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссе йиш я хоржамий округе гIолла хоржамаш харцахьа даь лархIа, нагахьа санна хоржамаш деча хана е кхажамаш дагардеча хана ер закон толхадаь дале.

Хоржамаш хинна доацаш лоархI, нагахьа санна цига дакъа лоацаш харжархой спискаш тIа дIаязбаьрех ахане кIезигагIа харжархой хиннабале, хIаьта цхьа мандат йолча хоржамий округе гIолла иштта депутаталла кандидат юкъера дIаваларца дувзаденна а, нагахьа санна округе гIолла регистраци яь цхьа кандидат мара хиннавеце.

Статья 52. Моттигерча Совета халкъа депутаташта регистраци яр

Халкъа депутаташ харжара йоаггIаш йолча хоржамий комиссе хоржамаш даь хьахиннарех долча протоколашка хьежжа хIара хоржамий округе гIолла хержача моттигерча Совета халкъа депутаташта регистраци ю.

Хоржамий комиссе йиш я халкъа депутата регистраци ца еп хоржамаш бакъахьа доацаш лархIеи, нагахьа санна хоржамаш долча хана е округе гIолла кхажамаш дагардеча е хоржамех хьахиннараш къоастадеча хана ер Закон толхадаь дале.

Статья 53. Хоржамий итогаш кепатохар

Хоржамий итогех бола хоами хержача халкъа депутатий списоки кепайоазон тIа арайоаккх йоагI-йоагIача хоржамий комиссе хоржамаш хинначул тIехьагIа пхе денал тIехьа ца йоалийташ.

Хоама тIа белгалду харжархой спискашта юкъебаха берригa гражданаш мелб; кхаж тоссача дакъа лаьца харжархой мелб; хIара кандидата тIехьа тесса кхаж мелб а духьала тесса кхаж мелб а; бакъахьа доаца хоржамий бюллетенаши конверташка йоахка харжархой решенеши мел дукха я; шозлагIа хоржамаш де деза е шозлагIа голосовани е еза округаш мел дукха я.

Моттигерча Совета хержача халкъа депутатийи резервни халкъа депутатий список кепатох алфавитни порядкагIа депутаташ тайпан цIи, ший цIи, даь цIи, ваь ха, должность (занятн), партийность, болх беши вахаши йола моттигаш, из депутаталла хержа хоржамий округ белгал а еш.

IX. ШозлагIа голосовани яр, шозлагIа хоржамаш дар, дIабаьннарашта метта моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжар, керда вIашагIъехкача административно-территориальни единицашка хоржамаш дар

Статья 54. ШозлагIа голосовани яр

Нагахьа санна цхьа мандат йолча хоржамий округе гIолла моттигашкарча Советий халкъа депутаталла харжийта оттабаь шиннел тIех кандидаташ хиннабале, хIаьта нарех цхьаккха а хержа веце, йоаггIаш йолча хоржамий комиссе решени ю округе эггара дукхагIа голосаш кхаьчача депутаталла шин кандидата шозлагIа голосовани яра хьакъехьа.

Дукхамандатни хоржамий округе гIолла халкъа депутаташ хоржача хана шозлагIа голосовани ю йоагI-йоагIача хоржамий комиссе нагахьа санна халкъа депутаталла хержараш белгалбе йиш йоацаш халкъа депутаталла цхьаццаболча кандидаташта тIехьа тайса кхажамаш цхьатарра хилча.

ШозлагIа голосовани ю шин кIирал тIехьа ца йоалийташ укх законо дIадехарашка хьежжа. ШозлагIа голосовани ярах бола хоам кепайоазон тIа арабоаккх.

Хержараш лоархI шозлагIа голосовани еча хана кхычa кандидател дукхагIа голосоване дакъа лаьцача харжархой голосаш кхаьча бола депутаталла кандидаташ. ХIаьта дукхамандатни хоржамий округе гIолла, депутатски мандатий дукхалга хьежжа, халкъа депутаташ хул кхычарца нийсдича дукхагIа харжархой голосаш кхаьчараш. Юхебиса кандидаташ резервни депутаталла хержараш лоархI.

Статья 55. ШозлагIа хоржамаш дар

Нагахьа санна цхьа мандат йолча хоржамий округе гIолла моттигашкарча Советий халкъа депутаталла харжийта оттабаь шиннел дукхагIа кандидаташ хиннабеце, хIаьта царех цхьаккха хержа а веце е хоржамий округе гIолла хоржамаш хиланза е бакъахьа доацаш лаьрхIа дале, е шозлагIа яьча голосоване хержа халкъа депутат белгалваккха таро еннаеце, хIаьта дукхамандатни хоржамий округе гIолла иштта харжа депутаташ депутатски мандател кIезигагIа бале а йоаггIаш йолча хоржамий комиссе решени ю хоржамий округе шозлагIа хоржамаш дара хьакъехьа. Из деш цо тIаэца йиш я окружнойи участковни хоржамий комиссеша кердача составагIа хоржамаш данза даргдоацаш хилара хьакъехьа решени. Голосовани ю цу хоржамий участкашка а юкъара хоржамаш дара оттаьча харжархой спискегIа а.

ШозлагIа хоржамаш деча хана халкъа депутатий цу Совете юкъара хоржамаш долча хана кхоачам хиллал голосаш кхачанза вола Нохч-ГIалгIай АССР гражданин депутаталла харжийта цIаькха кандидаталла оттаве йиш яц.

ШозлагIа хоржамаш ду юкъара хоржамаш хинначул тIехьагIа шин беттал тIехьа ца доалийташ. Хоржамий комиссеш вIашагIйохкар, халкъа депутаталла кандидаташ оттабар, царна регистраци яр, кхыйола мероприятеши чакхйоах укх законо оттаьча порядкагIа. ШозлагIа хоржамаш дара хьакъехьара хоам кепайоазон тIа арабоакх.

Статья 56. ДIабаьннарашта метта моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжар

Нагахьа санна халкъа депутатий моттигерча Совето цхьаццаболча халкъа депутатий полномочеш бакъахьа йоацаш лоархIе, хIаьта иштта халкъа депутат юхавоаккхе, кхыча бахьанех ханал хьалха депутатски полномочеш дIайоахе йоагI-йоагIача хоржамий округашка депутат дIаваьннача хана денз кхо бутт балалехьа йолча хана керда хоржамаш ду. ДIабаьннарашта метта халкъа депутаташ харжара йола белгалъяь порядок юхеюс дукхамандатни хоржамий округашка а резервни депутаташ цига беце. Хоржамаш де оттаду йоагI-йоагIача хоржамий комиссе уж дергдола ха хьаIакхачалехьа шин беттал тIехьа ца доаккхаш хIаьта укх законо дIадехарашка хьежжа вIаштIехь а доакх.

Дукхамандатни хоржамий округашка гIолла, нагахьа санна моттигерча Совето цхьаццаболча халкъа депутатий полномочеш бакъахьа йоацаш лоархIе, халкъа депутат юхавоаккхе, кхыча бахьанех ханал хьалха халкъа депутата полномочеш дIайоахе резервни депутаташ болаш бале керда хоржамаш деш дац. Цу тайпара моттигаш нийсъелча моттигерча Совета аргIанарча сессе цун мандатни комиссе представленегIа решени тIаэц цу округе гIолла хержача кхыча резервни депутател дукхагIа голосаш кхаьча волча резервни депутата депутатски мандат дIадалара хьакъехьа.

Нагахьа санна ханал хьалха депутата полномочеш дIайоале, е из дIавоале моттигерча Совета полномочей ха чакхъяла ялх беттал кIезигагIа йолча хана дIаьвнначоа метта халкъа депутат харжац

Статья 57. Керда вIашагIъехкача административно-территориальни единицашка моттигашкарча Советий халкъа депутаташ харжар.

Керда вIашагIъехкача административно - территориальни единицашка моттигашкарча Советий халкъа депутаташ хорж нагахьа санна керда вIашагIъеллача, района, города, городерча района, поселка, юртсовета (станcовета), состава юкъенача территоре тIарча Совете хержа депутаташ боацаш е кхоачам хиллал дукха боацаш хиларах моттигера Совет вIашагIйоолла йиш йоацаш моттиг нийслой.

Халкъа депутатий республикански лоархIамеча городской, районни Совета халкъа депутаташ харжа оттабу Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето, хIаьта, районни, городской, городерча районни, поселкови, юрта, (станични) Совета халкъа депутаташ — халкъа депутатий лакхехьа латтача Совето адаминистративно-территориальни единица вIашагIъеллача дийнахьа денз шин беттал тIехьа ца доалийташ, хIаьта хоржамаш ду укх законо оттаьча порядкагIа.

Голосовани чакхъяьккха йиш я моттигерча ханах 20 сахьат далалехьа а, нагахьа санна спискашта юкъебихьача берригача харжархоша кхаж тесса бале.

X. Халкъа депутаталла харжарах дола удостоверени, хоржамий документий формеи уж леладара порядоки. Хоржамий яьшка образец

Статья 58. Моттигерча Совета халкъа депутата удостоверении наькха тIа йоаллаю знаки

Районни, городской, городерча районий, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссе регистраци яьча халкъа депутатий (резервни депутатий) спискаш кепайоазон тIа араяьхачул тIехьагIа хержача хIара депутата (резервни депутата) дIалу из харжарах дола удостоверени.

Халкъа депутатий моттигерча Совето хержача халкъа депутатий (резервни депутатий) полномочеш чIоагIъяьчул тIехьагIа халкъа депутаталла (резервни депутаталла) харжарах царна дIаденна хинна удостоверенеш хувц халкъа депутата (резервни халкъа депутатий) удостоверенешца. Халкъа депутата дIалу иштта йоаггIаш йола наькха тIа йоаллаю знак.

Нагахьа санна халкъа депутата юхавоаккхаш е халкъа депутат волча бехке веча сага яь судебни приговор чIоагIъенна яларца дувзаденна ханал хьалха депутатски полномочеш дIаяьлча халкъа депутата удостоверении наькха тIа йоаллаю знаки халкъа депутатий йоаггIаш йолча моттигерча Совете юхаяла еза.

Статья 59. Хоржамий документий формаши хоржамий яьшка образеци

Харжархой списка, хоржамий комиссей протоколий формаш, хоржамий бюллетений формеи боси, халкъа депутаталла кандидатий, доверенни сага, халкъа депутаталла (резервни халкъа депутаталла) харжарах, халкъа депутата (резервни халкъа депутата) удостовереней формаш, халкъа депутата наькха тIа йоаллаеча знака образец, хIаьта иштта хоржамий яьшка образец а мишта хила еза оттаду Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо.

Статья 60. Хоржамий документий порядоки уж леладара ханаши

Болх чакхбаьнначул тIехьагIа хоржамий комиссей делопроизводство дIачулу йоагI-йоагIача, районни, городской, городашкарча районни, поселкови, юртий (станични) хоржамий комиссешка.

Хоржамий документий порядоки уж леладара ханаши Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо оттаю.

«МАРША ЙОАГІИЙЛА ГУЙРЕ..!»

Иштта шиі тапара безаме цІн йолаш дар дІадахача кІирандийнахьа Нохч-ГІалгІайчен столице — город Грозне дездаь цІей.

В. И. Ленина цІерагІча майда тІа хилар театрализованни представлени, ловзараш, конкурсаш, викторинаш, къоначა гимнастий выступленеш, Грозненски гарнизона «Гвардеец» яхача ансамбла концерт.

Гуйран цІейна хетаяь культурно - спортивни мероприятеш иштта чакхъяьлар С. М. Кирова цІерагІча, химикий, «Оргтехника» объединене культура Дворецашка, кхыча клубашка, спортивни площадкашка. Дегаш гІоздаьнна белакъежаш бар грозненцаш дошо гуйре тІаэцаш, беркате ахка накъадоаккхаш.

Фотокорреспондента дахача укх сурташ тІа гуш я гуйран цІей Грозне дездара цхьайола фрагменташ.

С. СУЛТАНОВ.

ДОТТАГІАЛ ЧІОАГІДЕ

Укх деношка Галацка бахача наьха сход хилар, М. С. Горбачевс «Къамашта юкъера доттагІал чІоагІдарах» лаьца даьча кхайкаралла хетаяь яр из. Цига къамаьлаш мел даьчар укх тІеххьарча шерашка цхьаццайолча республикашка къамашта юкъе эгІазал, латартохар, цабезам этта хилар белгалдаьккхар. Вай дахардела, беш бола болх, кхыдола хІамаш дувзаденна да доттагІалца. Цу деша лоархІам чІоагІа ба вай мехка. Къамашта юкъера доттагІал чІоагІдара тІахьехаш да из кхайкарал а. МоллагІча къамах из вале а, сага вахаралелара, дешара, болх бара, салаІара бокъонаш цхьатара хила еза.

ХІанз вай бокъонаш дукха я, дІаяхача хана дукха халонаш Іайша нах да вай, къаамшца доттагІал леладарга хьежжа хургда вай дІахо хургдола вахар а аьнна, белгалдаьккхар Арапханов Мохьмада. — Кхыча моттигашка хиннача хатараштa чІоагІа раьза вац со.

— Вай къамашца барта долаш даха деза кхайкарал могадеш тІаэц аз. Геттара сабар долаш хила деза вай, раьза вац со кхыча республикашка бахача цхьаболча наха леладеча телхача гІулакхашта, аьлар Мякиев Микаила-

— М. С. Горбачевс яхар бакъдеш, дег тІара тІаэц аз. Къамаш шоайла барттайна, даха деза,—аьнна, хьаллаьцар из А. М. Гулеева. Бакъдар аьлча, вай юрта Совето наькъаш тоадац, тикашка йохкача хІамашта тІахьожам лоаттабац, эшаш да сапа, шекар, чай, порошок, кхыйола хІамаш.

— Вайга барттайна даха, яхар нийса да. со духьала ва кхыча къамах волчунга хьо дІаваха веза яхача дешашта, цхьа вежарий санна даха деза къамаш. Латартохар вайна эшац, вай декхар — боахам тоабар да,— хьаллаьцар из Оздоев Зяудина.

— 1918 шера юрташ йоахаш тІемаш дар, — аьнна, доладир шиі къамаьл Бапхоев Хизара. — Совета Іаьдал чІоагІдеш бар Гикало, Орцханов, кхыбараш. ДагадоагІа сона партизан — Бопхоев Эда царца хинна. Латарца а балхаца а ка йоалаш нах бар уж. Совета Іаьдало гІалгІашта чІоагІа новкъостал дир. Нах балха тІера бар. Москве хиннача выставке тІехьагІо нийсвелар со. Цига яздаь латтар «ЦІегІалгІай» яха дешаш. ХІанз вай барт болаш хуле, вахар тоалургда, рузкъа хьахургда. Паччахьо яхар нийса хет сона, аз могадеш тІаэц из гІулакх.

Сходе соцам тІаийцар.

Т. ХАШИЕВ.

Тха интервью

Дукха ха йоаццаш вай республике хьоашалгІа а хинна дІавахав Малхбузен Германе вахаш вола Тэкин Илмаз. Цун дай цхьан хана вайцигара Турце дІабаха хиннаб. Тэкин Илмаз тайпан Мержой ва. Шиі дай бахьхача лаьттанцарча безамо, гаргара нах лаха чІоагІа ларо, вайнаьха халкъа царча дог-безамо воалаваьв из Нохч-ГІалгІайче. ДаьгІастенна гаьна бале а доазол арахьа бахача вайнаха дицденнадац шоай дай дика гІулакхаш, царна мутІахьа ба уж хІанз а. Из иштта хилар дика гойт Тэкин Илмаза еннача интервьюс.

Дай мохк са дег чу ба

Корр: Масса шу да Тэкин, шуй дайх болча наха укх мехкарча лаьттан тІа ког ца боаккха?

Илмаз: Тха дай укхазара арабаьнна 203 шу да. Тхо СоагІапчара даьнна да. СоагІапча вахавар со сай дай лаха.

Корр: ХІанз хьавеначул тІехьагІа...

Илмаз: ХІанз укхаза веначул тІехьагІа. Тхоай дай цІераш ховш ва со пхелагІча даьга кхаччалца. Аз дІа мел хьаттачо а шиі даьи даьдаьи цІераш мара яхацар.

Из царна хайна яцар, аьнна, царех бехк баккха валлац со, хІана аьлча цхьацца бахьанашца дувзаденна да из.

Укхазара вайнах дІабахийта ха а дагайоагІа сона.

Корр: 1944 шу да-кх Іа дувцар?

Илмаз: Даьра да. 13—14 шу укхазара низегІа арабаьха вайнаха даьккхалга а хов.

Корр: Тэкин. вайнах Іобахийталга бокъонца маца хайра шоана?

Илмаз: Іабахийтача дийнахьа хайра. Туркий мехка дахача тхога, вайнахага, сиха кхаьчар тха дегашта хала човнаш еш бола, тха дог-уйла йохош бола из хоам. Тхона ховра къизалга диллача массарел къизагІа волча Сталинеи цун гонахьарча наьхен тийша болх из болга. Тхона дика хов Іобахийтача вайнахах ээараш, ээараш нах моцалах, лазараш кхийтта, халонаши Іазапи эза байналга. Цу бирсача шерашка шоаш баьхача моттигашкара бохабаь хинна нохчийи гІалгІайи, нийсагІа аьлча, тхоай вежарий дага ца бохаш а Іийнадац тхо. Цу хана 8-шу даьнна вар со. ДагадоагІа бокъхагІчар туркий газеташ дийша, вайнах бохабарах лаьца. ДагадоагІа бокъхагІчар яьха: «нраз дайнад вайнахьа». Докъха таьзет хилар туркий мехка вайнаха шоай лаьттах, хозача лоамех, курача гІулех, шакІа санна цІенача хьастех къоастабаьб, нохчийи гІалгІайи, аьнна, хезача.

ХІанз паргІато кхаьчай. ХІанзчул тІехьагІа, вай маьрша хуле, вайна чухь из безам а хуле, дІа-юха ухаргда вай. Из безам боацаш цхьа вайнаьха саг хургба, аьнна хеташ а вац со. Со санна дукха вайнах ба доазол арахьа бахаш. Царна дика хов шоай дай хьабаьнна лаьтта мичахьа да, вайнах мичахьара баьннаб. Оаха цІаккха а бицбалийтац тхоай дай мохк. Вешта, оаха а лоархІ ер-м тхоай мохк.

Корр: Укхазара гаьна дале а...

Илмаз: Укхазара ээараш километраш гаьна дале а тха са, тха дегаш, тха уйлаш шуца я. ХьалхагІа а яр, хІанз а я, массаза хург а я.

ХІанзалца бокъо йоацаш, хала дар дІа-хьа аха, хІанз-м, бакъдар аьлча, наха паргІато йоалаш латт. ХІанзчул тІехьагІа, кхы а йоккхагІа паргІато яргья. ДІа-хьа аха кхы а дикагІа таро хургья.

Ма моттлаш, арахьа тхо паргІата да, ер мохк тхона бицбеннаб, аьнна. Цига бахараш тайп-тайпара боахамаш долаш ба, цхьабараш бІаьхий бах, вожаш юкъера хьал долаш а ба, цхьабараш къе ба. Дукха ба царна юкъе Туркий мехка Іаьдала дикача балхаш тІа болаш а.

Боахам туркий мехка ба са, хІаьта вахаши болх беши Малхбузен Германерча Мюнхен яхача гІали тІа ва. ХІара шера Туркече водо со сай гаргара нах болча.

Корр: КхоачарагІа малав хьа цига, Тэкин?

Илмаз: Нанас ваь нйс вошеи ялх даьвеший воІи, кхо йиша я са. ВорхІ воша Туркече вах шоай дезалашца, цаІ, сол воккхагІвар, соца цхьана Мюнхене вах.

Корр: Хьа дезале масса саг ва?

Илмаз: Укхаза, вайнаьха мехка соца цхьана хьоашалгІа ена я са сесаг Ремзие — Мюнхенерча веший йоІ Сонгюль, бархІ шу даьнна воІ Тимур, воккхагІа вола воІ США дешаш ва. Сол а чІоагІагІа безабеннаб царна вайнаьха мохк.

Корр: Маца дагадехад хьона укхаза ва, бахьан малагІа дар?

Илмаз: Ткъаь кхоъ шу да со Малхбузен Германе ваха. Царех ткъо шу СССР баха сай гаргара нах лохаш даьккхад аз. Цкъа Мюнхене хайра сона черсий къамах бола нах шоай дай мехка баха кийчлуш болга. Царга дехар дир аз тайпан Мержой волча моллагІча сага адрес е телефон я сона, аьнна. Цхьа ха яьлча уж черсий Кавказе а хинна цІабаьхкар. Сона телефон елар цар Грозне вахача Мержой Тамерлана. Цунна тІаІолла вайнаьха, сай дега чІоагІа хьамсара болча мехка вера со. Тамерлана, цун дезало бокъхача безамца тІаийцар со.

Корр: ГІалгІай мотт цІена бувц Іа, хІанз хьога ладувгІаш вагІача сона цкъаза хеталу вайнаьха мотт хьол дикагІа ховш саг вий-хьогІ, аьнна. Мичахьа Іомабаьб Іа гІалгІай мотт?

Илмаз: ГІалгІай мотт цІена хов, аьнна, сона товр де, со хоаставе воалла хургва хьо. Нагахьа санна аз бувцаш болча гІалгІай метта укхаза бахаш бола вайнах раьза бале, се ираз долаш лоархІ аз. Шиі наьна мотт хар доккха ираз да. Из ца ховчоа шиі къаман дикадар а водар а ховргдац. ЗІамига волча хана денз хов сона гІалгІай мотт. Сайнана дагаягІац сона, хІана аьлча са цхьа шу даьлча кхелхай из. ХІаьта сона вайнаьха эздий гІулакхаш довзийтараш, наьна мотт хьийхараш ба са да, гаргара нах, сона гонахьа хинна гІалгІай. ЗІамига волча хана дайзар валлалца дицлац, оалаш де. Да а да из-м иштта. Бер долча хана денз сайна хьийхар хІанз а тІехьа сайцара къастийтац аз, сай дег чу лоаттаду, вахаре кхоачашду.

Корр: Туркий мехка бахача вайнаха дицденнадий шоай дай дика гІулакхаш, оамалаш?

Илмаз: Даьра дицденнадац. Дикан тІа а вон тІа а ух вайнах. Мел гаьна хиларах шоайла гаргало лоархІ. Массехк юртара дукха едамаш вІашагІа а кхийтте, хьоалчагІаш ду, цига пандар а локхаш, Іалаьмате хоза ловзараш хул. Къаьстта наха дегаІоз еш хул саг йоалаеча хана е саг йодача хана. Шиі тайпара цІей хул массанена а.

Корр: Укхаза Нохч-ГІалгІайче санна хул из Туркий мехка а ала йиш йий хьа, Тэкин?

Илмаз: Бакъдар ала дезаций, укхаза сай даймехка, дукха дика хІамаш бІаргадайнад сона. Хьалха сайна довзаш ца хинна хІамаш а дайзад. Царех лаьца Туркечерча вайнахага дувцаргда аз. Царна хайча бакъахьа да укхаза дола дика гІулакхаш. Цхьабакъда, укхаза цхьа бутт гаргга ха йоаккхаш саг йоагІаш е йодаш моттиг йовзар сона. Укхазарча вайнаха яхачох, саг йоагІача е йодача наггахьа мара пандар — фата хилац, ловзар диц вайнаха, шоашта оттадаь шу а диз дІаболх, йоах вайнах. Масее къамий ма дий саг йоагІар-йодар шиі тайпара белгалдоаккхаш. Вай къамо дицдалийта йиш яц из гІулакх. Цунца цхьана цхьадола кхы а дика гІулакхаш дицдаьд йоах укхазарча вайнаха. Уж а юхадийнде деза. ТІехьа тІайоагІача тІехьенаш шоашта баркал аргдола хІамаш чакхдаха деза оаш хІанззе а. Ха тиллийта мегаргьяц.

Цхьаькха а ала ловра сона, Нохч-ГІалгІайчерча вайнаха бувцача наьна метта юкъе дукха кхыча къамий дешаш да, къаьстта эрсий меттацара. Наьсаре, БурокІала, СоагІапча, лоамашкарча юрташка, Грозне хиннав со. Кхыметтел, шоайла вІашагІкхийтта латтача вайнаха а эрсий мотт бувцаш хеза ва со. Сога хьаьттача, вайнаха шоайла наьна мотт бувца беза, эрсашца цар мотт а бувцаш. Со ала валлац эрсий меттах водар. Цхьабакъда, шиі мотт бицбалийта йиш яц. Из бицбеннача шиі къаман культура йицлургья, шиі къаман истори дицлургда, эггара тІехьа а шиі къамах варгва из саг. ХІаьта цу тайпара саг ираз дайна, даькъазваьнна ва. Даьгареи наьнагареи доацаш да шиі мотт хар.

Корр: Туркий мехка бахача вайнаха шоай берашта хьехий наьна мотт е бицлуш латт из?

Илмаз: Наггахьа чунгара дІаиккхача, наьна мотт ховш ба вайнах. Цхьаболчарна, къаьстта къоначарна вайнаха мотт ца хар шиі бахьанаш долаш да. Наьна метта арадувлаш газет е журнал дац тха, школа яц, йоазув-дешар туркий меттала да. Цхьабола кагийнахи мехкарийи кхыча мехкашка дерашаш ба. Цу дерригне новкъарле ю. наьна мотт цІена бувцара. ФуннагІа дале а, из бицбалийта, цун овла хоадабе дага дац тхо.

Корр: Хьо тайпан Мержой ва. Бакъда, Іа сона деннача визитни карточка тІа Тэкин Илмаз, аьнна яздаьд. Хьай тайпан цІи язъе бокъо ецай хьа?

Илмаз: Туркий мехка шоай тайпан цІераш лелаеш наггахьа нах ба. Са тайпан шолагІйола цІи Илмаз яле а со туркий мехка дІаводе из цІи дІа а яьккха, Мержой цІи язъе бокъо лургья сона цига. Цхьабакъда, тайпан цІи хувца туркий мехка иштта атта а дац, цудухьа из ца хувцаш а лел со.

Корр: Тэкин, Іа аьлар хьа боахам, гаргара нах туркий мехка ба, аьнна, хІаьта Мюнхене мишта нийсвеннав хьо?

Илмаз: Ткъаь кхоъ шу хьалха дика болх лохаш кхаьчар со ФРГ. Цхьан йоккхача фабрике болх беш ва со. ЧоалхагІча гІирса монтаж ю аз. Сай болх беза сона, цудухьа из хоза хеташ кхоачаш а бу.

Корр: Хьо укхаза воагІача хана цхьаккха вайнаьха саго дехар дирий хьога Нохч-ГІалгІайчера шиі гаргара нах лаха аьнна?

Илмаз: Цу тайпара дехараш а хилар. Хала хете а, цар дехар кхоачашде вІаштІехьдаланзар са: укх мехка корабанзар сога лаха, аьнна, нах. Фу дергда, иштта хинна хургьа-кх цар кхал.

Корр: СССР-е перестройка дІахьош я, Тэкин. Укхаза веча Іа зийрий тхацига хинна хувцамаш?

Илмаз: Хьалха СССР-ах, шун вахарах дукха дийшад аз туркий мехка а ФРГ а. Перестройко доккхий хувцамаш даьд шун вахаре. Из деррига а шун президентаца М. С. Горбачевца дувзаденна да. Дика мел дар цунгара доагІаш да. Горбачев сона дукха веза. Сона санна, дуненна а везаеннав из. Дукха ха йоаццаш из ФРГ веначa хана телевизор чу гІолла хьийжар со цунга. Хоза хеташ тІаийцар из немцаша, цар кулгалхоша. Советски адамашта паргІата а дика а дахар ловш ва шун президент. Герз дІадаккха гІерташ, тІом ца хилийта гІерташ дукха къахьег М. С. Горбачева. Кхы а йоккхагІа йола паргІато лургья цо советски халкъа. Из шун паччахьалкхенна керте эттача денз тайп-тайпарча мехкашкара нах шун мехка хьоашалгІа хьабахка а укхазара кхычахьа дІааха а йоккха бокъо еннай. Из бахьан долаш са а са дезала а вІаштІехьдаьлар цхьаккха хало йоацаш сай дай мехка ва.

Корр: Укх деношка хье вахача цІавода хьо, Тэкин. Укхазарча вайнахаца къасташ хье цхьаь хетий хьона, дагабоалларгбий хьона ер мохк, Іа оалаш ма хиллара, вай мохк?

Илмаз: «Назрановский» совхозе, барзкъаш тегача Наьсарерча фабрике, кхыча моттигашка болх беча, иштта бахаш болча, сай тайпан болча нахаца безаме, вежарий вІашагІкхетараш хилар са. Царна массанена дег тІара баркал а ях аз.

Кинокамерца дукха хІамаш дІаяздаьд аз вайнаьха вахарца бувзам болаш. Се цІавахача гаргарча наха, сайна бовзашта, безарашта гойтаргда аз айса дІа мел яздаьр. ХІаьта цига дІадувца, дІахьокха йиш йолаш дукха хІамаш бІарга а дайнад сона: хоза лоамаш, кура гІалаш, хьийкъача кхаши сомаша соттаь латта гаьнаши.

ХІаьта са дега эггара боккхагІа бола хоам, дегаІоз еш хиннараш нах бар; камаьрша, эздий, Імерза, цІена доги уйлеи йола нах бар аз къамаьл мел даьраш. Сайна тІалаьтта нах, со вовзар, се лархІар цІаккха, дицлургдац сона. Се вахача моттиге дІагІоргва со укх деношка. Бакъда, са дог шуца дус, са вежарий, йижарий. Шуцара гаргало хоадаергьяц аз се дийна мел волча хана. Берашка а из гаргало лелайта хьожаргва.

Нана еннача е даьх даьннача берах бо да, оал наха. Сога хьаьттача, бо дац из, хІана аьлча, из бер доккха хул, кхув из, боахам булл цо, саг а йоалайий ваха Іохов из. Бо да сон со санна бараши, шоай мехкара а баьнна кхыча мехка нийсбеннараш. Туркече лаьтта, хоза боахам, дика йиша— воша да са, миччахьа дІавахаро я безам бале, хІаьта а сай дай баьха мохк дага ца боаллаш вац со, цудухьа дийне мел волча хана сайх бо ала йиш йолаш ва со. Сона иштта хет.

Корр: Вай дІакъасташ тІеххьара фу аргдар Іа, эггара чІоагІагІа хьона ала ловр фуд?

Илмаз: Вай къамаьл дІадолалуш сай ала безам хиннар аргда аз хІанз. Со укхааз хьавоагІаш туркий мехка, иштта ФРГ бахача дукккхача вайнаха дайта салам-моаршал дІадала безам ба са Нохч-ГІалгІайчене бахача вайнахага. ХІаьта укхазара салам-моаршал цига дІа е лургда аз.

Барт болаш, унахцІена долаш дехалда шо, кхоачаш хилда шоана дага мел латтар!

Корр: Баркал хьона, Тэкин, интервью яларах. Никъ маьрша хилба шун!

Интервью яьр Р. ЦОЛОЕВ.

СЕНТЯБРЕРА ХАОТТАМ

Календарага диллача сентябрь гуйран бутт ба. Цхьабакъда, сентябра хьалхарча ах беттах гуйра лархІа йиш яц. Цу юкъа малх аьхки санна бІайха хьеж. Сентябра хьалхарча декаде фегара юкъера температура августа кхоалагІча декадага диллача 2 градус лохагІа мара хилац.

Астрономически календарагІа 21 сентябра ди а бийса а цхьатарра хул. Цул тІехьагІа денош бийсаел лоацагІа хул, малх а хьалха санна бІайха хьежац, бийсаш шийлагІа ух. Іуйрийна дохк увтт. Цхьабакъда, дохк цхьан юккъа мара увттац, из малх хьалбаьнначул тІехьагІа дІадоал.

Сентябра кхоалагІча декаде фегара температура бийсана 5—10 градус дийнахьа 12—17 градус йІовхал, йолаш хул, хІаьта, иштта Іуйрийна йис ехк.

Грозне укх тІеххьарча 50 шера сентябрь беттара метеорологически рекордаш: эггара лакхагІйола фегара температура 1953 шера 1 сентябре хиннай: эггара лохагІйола фегара температура 2,6 градус шийла 1956 шера 26 сентябре хиннай.

СССР Гидрометцентра сведенегІа Нохч-ГІалгІайчене юкъера лаьрхІача фегара температура 15—20 градус хила тарлу, лоаман районашка — 12—16 градус. из дукхача шерашкара юкъерча лоархІама гаргга я. Сентябре йоачош дукххача шерашкарча юкъерча боарама гаргга хила тарлу. Вай республике юкъера лаьрхІача дукккхача шерашка 42 мм. йоачош хул.

А. СЕРДЮКОВА.
Грозный авиаметстанце йоккхагІйола инженер-синоптик.

Редактора зам. М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 СЕНТЯБРЬ
ШИНАРА

I ПРОГРАММА
6.30 — 120 минот.
8.35 — Концерт.
9.00 — «Михайло Ломоносов» яха художественни фильм. «Во славу отечества» яха 3-гІа фильм. 2-гІа сери.
10.20 — Мультфильмаш.
10.50 — «Остаться человеком» яха передача.
12.00 — «Берий сахьат» (французски метта урокаца).
13.00 — «Из хиннад... хиннад...»
13.20 — Документальни фильм.
14.15 — «Оркестр играет духовой» яха Пермера передача.
15.35 — «Вечер в полоцкой Софии» яха Минскера передача.
16.05 — «Слово о Льве Толстом» яха документальни фильм. 2-гІа фильм.
17.00 — Импульс.
17.45 — Г. Евпаторе берий фестиваль.
18.45, 23.40 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — Іаьдал—Советашка.
19.30 — «Сона деза хьо, вахар!» яха телевизионни фотоконкурс.
19.35 — «Михайло Ломоносов» яха художественни фильм. «Во славу отечества» яха 3-гІа фильм. 3-гІа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — Испански опера седкъий М. Кабальеи Х. Каррерас СССР Союза Паччахьалкхен академически Доккхача театре. Армене гІонна йола благотворительни сайре.
II ПРОГРАММА
8.00 — Іуьйрийнара гимнастика.
8.15 — Іилма-довзийтара фильм.
8.45, 9.45 — Вайна гонахьара Іалам. 2-гІа класс. Сенгара йоалалу Даьхе.
9.05 — Французски мотт. Іомабу 1-ра шу.
9.55 — Берий сеанс.
10.35, 11.45 — Музыка. 6-гІа класс.
11.05, 13.00, 23.20 — «Кердадараш».
11.15 — Французски мотт. Іомабу 2-гІа шу.
12.20 — Документальни фильмаш.
13.10 — «Без срока давности» яха художественни фильм.
14.40 — Ритмически гимнастика.
16.25 — Информационни программа (гІалгІай меттала).
16.35 — Телефильм.
17.20 — А. Ахматова. Стихаш.
17.45 — СПТУ-5 хьех шо.
17.50 — Информационно-музыкальни программа.
18.15 — КПСС обкоме: партийни вахара хроника.
18.25 — Хоккей. СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — ЦСКА. Перерывацка: (19.05) — «Массанена йола спорт». (19.55) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.45 — А. Федоров (балалайка), В. Сидельников (гитара).
21.00 — «Ха».
21.40 — ЦТ фондашкара. «Моя судьба» яха художественни фильм. 1-ра сери.
22.50 — «Перед хором бессловесных птиц» яха Московски областа «Журавлина родина» яхача Талдомски заповедникерча нагахь мара ца нийслуча гІаргагІурий видаш лораярах йола передача.

16.45 — «Музыкальни сокровищница». И. Брамс.
17.25 — Документальни фильма премьера.
17.45 — «Берий сахьат» (английски метта урокаца).
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Вай ханарча хьалашкара парте къаман политика» яхача КПСС платформа проект юсцаш.
19.20 — ЦТ экрана тІа духхьашха. «Запретная зона» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Если не я?..» яхача СССР мафех долча документальни фильма премьера.
21.50 — «Сердце, скажи, мое сердце...» яха Федерико Гарсиа Лоркеи Цветаева Маринайи стихай музыкально-поэтически композици. Саратовера передача.
22.35 — Футбол. Дунеи чемпионата отборочни матч. Австре сборни — СССР сборни. Австрера передача. Перерыве (23.25) — «Тахан дунен тІа».
II ПРОГРАММА
8.00 — Іуьйрийнара гимнастика.
8.15, 11.15 — Іилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Общи биологи. 10-гІа класс.
9.05 — Немецки мотт. Іомабу 1-ра шу.
Іомабу 2-гІа шу.
10.05 — Немецки мотт. Іомабу 2-гІа шу.
10.35, 11.35 — Информатикеи вычислительни техникеи лардаш.
11.05, 13.00, 23.50 — «Кердадараш».
12.05 — Киножурнал.
12.15 — Киль яхача городерча кІаьнкий хора благотворительни концерт (ФРГ).
13.10 — «Моя судьба» яха сери. художественни фильм. 1-ра сери.
14.20 — Документальни фильм.
17.00 — Информационни программа (нохчий меттала).
17.10 — Берашта дола документальни фильмаш.
18.00 — «Вай ханарча хьалашкарча парте къаман политиках дола дош». Йоазонхо І. Шайхиев (нохчий меттала).
18.10 — Документальни фильм.
19.25 — Информационно-музыкальни программа.
19.50 — «ЮНЕСКО экспедици Нохч-ГІалгІайчене» яха кинорепортаж (юхагойтар).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.15 — Латвийски ССР Гостелерадио.
20.50 — Е. Светланов. «Юртара ди-бийса».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Моя судьба» яха художественни фильм. 2-гІа сери.
22.55 — «Таджикистана тюльпанаш». «Лола» яха Таджикски ССР Паччахьалкхен халхара заслуженни ансамбль.

6 СЕНТЯБРЬ
КХАЬРА

I ПРОГРАММА
6.30 — 120 минот.
8.35 — Мультфильм.
8.55 — «Михайло Ломоносов» яха художественни фильм. «Во славу отечества» яха 3-гІа фильм. 3-гІа сери.
15.15 — «Дукхадеза иллеш». СССР халкъа артисткас Л. Гурченкос дакъалоаца музыкальни фильм.
12.40 — «Дунен гонахьа». Альманах.
13.40 — «СелаІад» яха халкъа кхолламе телепрограммай VIII Дунен халкъашта юкъера фестиваль.
15.35 — Фильм-концерта премьера.
16.05 — Документальни фильмаш.

РАДИО

5 СЕНТЯБРЬ, ШИНАРА
7.45—8.00 Хоамаш. Хаоттам.
8ч.15 — Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30—9.00 Нохч-ГІалгІай музыка концерт.
9.15 Наьха таро хилар — партийни гІулакх. Беседа.
9.30 «Къона заманхо» (гІалгІай меттала».
9.50—10.00 Дошн гІулакхи цаІ хилар (нохчий меттала).
16.00—17.00 Информационно-музыкальни программа. Прямой трансляци (нохчий меттала).
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
18.20—18.40 «Закон, коллектив, саг» яха радиожурнал.

6 СЕНТЯБРЬ, КХАЬРА
7.45—8.00 Хоамаш. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30—9.00 Концерт.
11.15 Халкъа тІахьожам болх беш ба (гІалгІай меттала).
11.30—12.00 «Вай доттагІа Іалам» яха радиожурнал.
15.15—15.45 ДоттагІлен концерт.
16.00—17.00 Информационно-музыкальни программа. Прямой трансляци (гІалгІай меттала).
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 Хоамаш.
18.30—18.40 Музыка.

СалоІараш раьза ба

Серноводск - Кавказский яхача курорте салоІаш а шоай унахцІено меттаоттаеш а ба вай Советски Союза масса миІингашкара нах. Курорта доалахьа нах чуэцаш массехк корпус я. Моттигаш тоъаш ца хилар бахьан долаш, ахкан замалахь нах чуийбе дахчан 10 цІа хьалдаьд укхаза. Цу чу кхо бІаь совгІа саг дІатарве йиш я.

Цу курорте боагІа тайп-тайпара лазараш дола нах, къаьстта а желудочно-кишечни, костномышечни, дийхка лазараща, дарба дайта. Цига я массажни кабинеташ, серни хин ваннаш, циркулярни душ, кхыяраш.

Цул совгІа, хин биъ хьаст ба цига. Курортник дІакхаьчача, регистраци яь ваьлча, цун дарба дергдолча лоро из тІа а вийхе, лазара овла байза ваьлча, цун йоагІаш йола назначени тІа а язъйий, санаторно-курортни книжка хьалу, шийна юха тІава веза ди белгал а доаккх.

Укх деношка массехк курортникаца къамаьл хилар са. Хьасташта юхе дукха адам дар, хІара саг шиі-шиі лазара дарбана хургда аьнна хиі мала венавар. Сол хьалха нийсъелар Ростовера ена хьехархо Семенова Антонина Николаевна. Аз шиігa деннача массехк хаттара жоп делар цо.

— Хьайна хиннача дарбах а курорта коллективах а лаьца фу, аргдар Іа?

— Тхоашта гІулакх деш хиннача лорех, медсестрех. официантех ала дикагІдар мара хІама дац са. Эхь-эздел долаш, гІулакхаца чакхбаьлар уж аз цига яьккхача хана. Сона лов царна дикадар ала, могаш, маьрша, ираз долаш бахалба уж.

— Дарбанна дика хилар сона укхаза, — аьна чакхдаьккхар цо шиі къамаьл.

ДІахо са къамаьл хилар Новочеркасскера енача Свиридова Нина Владимировнайца.

Цо баркал алар дийхар шийга хьожаш хиннача Гуцунаева Ляля Борисовнайна.

— ХьайоагІача хана астагІа лелхаш енаяр со хІанз дика тоаенна цІайода, — аьлар тха къамаьлага ладувгІаш лаьттача Москвера енача Фирсова Клара Михайловнас.

Л. ТУМГОЕВА.

Хьамсара новкъостий!
Диц ма ле 1990 шера шоашта «СЕРДАЛО» газет ханнахьа яздайта
Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешкеи агентствашкеи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.
Шера газет яздайтара мах 4 соми 8 кепиги ба. Кхоаненга дехкаш тІехьа ца а доахаш «Сердало» газет яздайта шоашта!

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместителя — 22-85-07; бехктокхама секретара — 22-84-68; отделий; партийни вахара — 22-53-12. промышленностеи транспортеи — 22-75-81, 22-65-01; юрта боахама — 22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро—22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: партийной жизни — 22-53-12. 22-54-04; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; сельского хозяйства — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00293. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92.

Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2737.